

Inhoudsopgave

	VOORWOORD	9	
	LEESWIJZER	11	
	1 STRATEGIE EN BELEID	15	
	1.1 Kerntaken en wettelijke uitgangspunten	15	
	1.2 Meerjarenbeleid	16	
	2 LEIDERSCHAP	21	
	2.1 Interne communicatie	21	
	2.2 Op weg naar accreditatie	21	
	2.3 Betere bedrijfsvoering	21	
	2.4 Integraal management	22	
	2.5 Wijziging structuur inspectieleiding	22	
	2.6 Klachtadviescommissie	23	
	2.7 Samenwerkende inspecties	23	
	2.8 Relatie met OCW	23	
	3 MEDEWERKERS	29	
	3.1 Algemeen personeelsbeleid	29	
	3.2 Scholing	30	
	3.3 Arbeidsomstandigheden	31	
	3.4 Vertrouwenspersonen	31	
	3.5 Medezeggenschap	31	
	3.6 Informatie over het personeel	32	
	4 MIDDELEN	39	
	4.1 Financieel beheer	39	
	4.2 Automatisering	39	
	4.3 Documentatie	40	
	4.4 Gebouwen	40	
	5 PROCESSEN	45	
	5.1 Interne kwaliteitszorg	45	
	5.2 Toezichtkaders	45	
	5.3 Overige ontwikkelingen in het toezicht	46	
	5.4 Ontwikkeling van de kennisfunctie	48	
	6 WAARDERING	55	
	6.1 Waardering door scholen	55	
	6.2 Waardering door de samenleving	56	
	6.3 Waardering door medewerkers	59	

7	RESULTATEN	65
7.1	Aantallen onderzoeken regulier toezicht	65
7.2	Onderwijsverslag	67
7.3	Thematische rapporten en overige publicaties	68
7.3.1	Primair en voortgezet onderwijs samen	69
7.3.2	Primair onderwijs	70
7.3.3	Voortgezet onderwijs	71
7.3.4	Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	71
7.3.5	Hoger onderwijs	72
7.4	ICT in het onderwijs	73
7.5	Internationale samenwerking	74
7.6	Kwaliteitskaarten	75
7.7	Vertrouwensinspecteurs	76

8	FINANCIEEL JAARVERSLAG	77
----------	-------------------------------	-----------

	BIJLAGEN	81
1	Organigram	81
2	Inspectieleiding	82
3	Adressen kantoren	83
4	Publicaties	84
5	Verklaring van gebruikte afkortingen	89

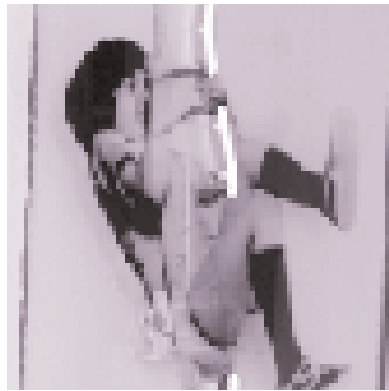

8

Voorwoord

Al onze medewerkers zijn in gesprek... Met het voortdurend herhalen van deze mededeling slagen tal van telefonische helpdesks erin om de klant tot wanhoop te brengen. Met wie al deze medewerkers in gesprek zijn, wordt nooit duidelijk. Waarschijnlijk met elkaar en zeker niet met u.

Ook de inspectie was in 2003 voortdurend in gesprek, maar was wel degelijk bereikbaar. Die conclusie trek ik als ik het jaar 2003 op een rij zet, met daarin ruim zesduizend kwaliteitsonderzoeken op scholen en instellingen, met ruim drieduizend beantwoorde vragen van pers en publiek en met meer dan een half miljoen bezoekers op onze internetsite.

Deze dialoog met de buitenwereld hebben wij nodig om ons werk goed te kunnen doen. De taken van de inspectie zijn vastgelegd in de nog jonge Wet op het onderwijstoezicht. Deze wet geeft ons de ruimte om nieuwe vormen van toezicht te ontwikkelen en binnen de wet accenten te leggen. Die ruimte willen we volop benutten. Niet alleen, maar in samenspraak met anderen. Vandaar dat onze manier van werken ook in 2003 onder meer is gekenmerkt door veelvuldig overleg met het onderwijsveld en groeiende samenwerking met inspecties uit andere sectoren van de samenleving.

Dit jaarverslag heeft tot doel verantwoording af te leggen over de inzet van de mensen en de middelen van de inspectie. Nadere informatie over de gekozen vorm van deze verantwoording treft u aan in de leeswijzer waarmee dit verslag begint. De inhoud van het verslag geeft een beeld van geleverde prestaties en behaalde resultaten, maar eveneens van zaken die niet liepen zoals we hadden gewild en gepland. Ook dat laatste past bij een organisatie die door systematische aandacht voor interne kwaliteitszorg voortdurend streeft naar verbetering. Een verbetering die ook in 2003 zichtbaar is geworden, dankzij de inzet en creativiteit van onze medewerkers die in turbulente tijden op de goede manier in gesprek wisten te blijven.

Mevrouw mr. drs. C. Kervezee,
Inspecteur-Generaal van het Onderwijs

Utrecht, voorjaar 2004

Leeswijzer

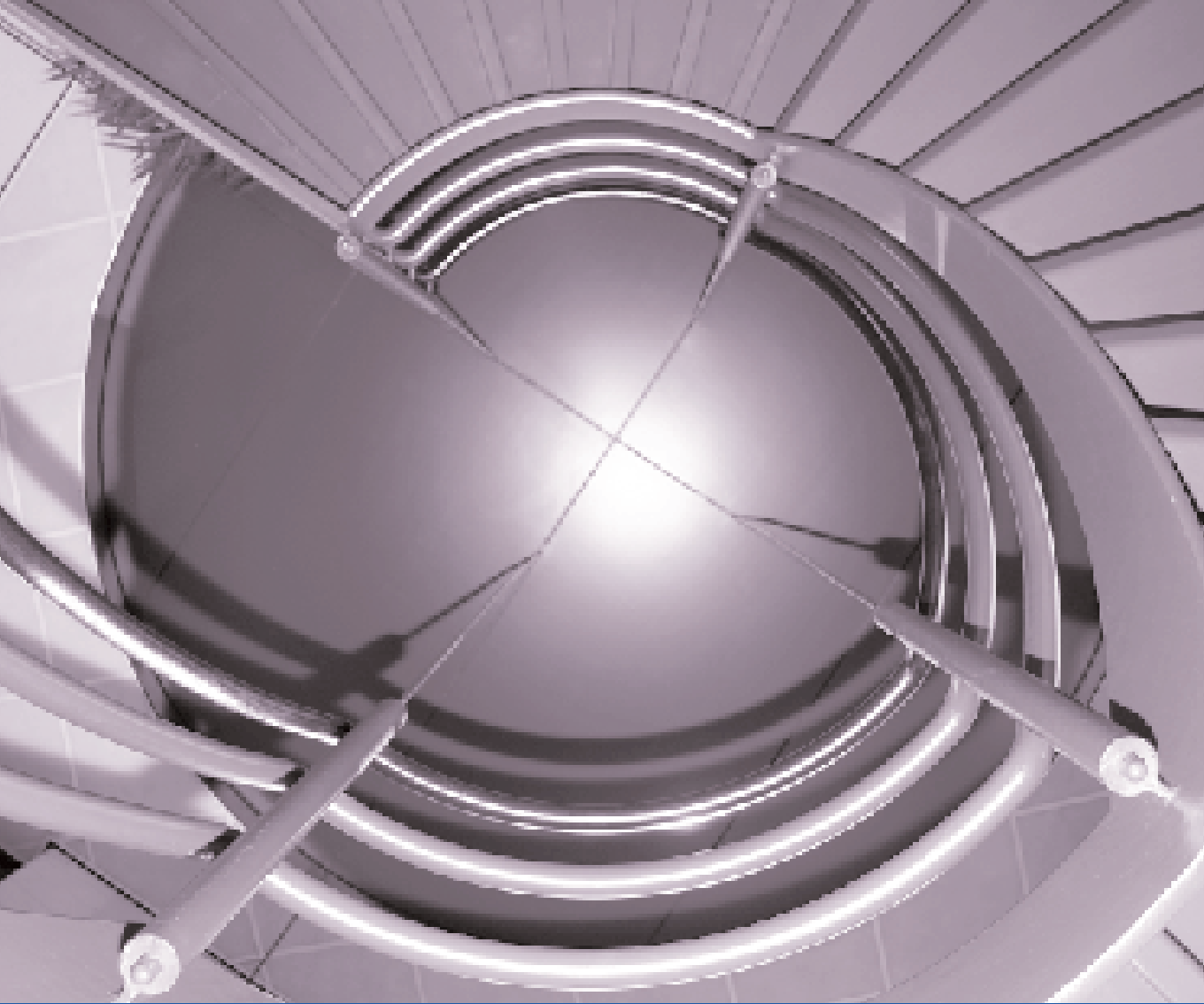
Jaarlijks bezoekt de inspectie een groot aantal scholen om informatie te verzamelen die nodig is voor een verantwoorde oordeelsvorming over de kwaliteit van het onderwijs. In de vorm van schoolrapporten en de kwaliteitskaart rapporteert de inspectie daarover. Daarnaast doet de inspectie tal van speciale onderzoeken. Over de resultaten van al haar onderzoek rapporteert de inspectie jaarlijks uitgebreid in het Onderwijsverslag. Het jaarverslag dat nu voor u ligt, verwijst regelmatig naar de onderzoeken die de inspectie in 2003 heeft verricht. Het heeft echter een andere functie dan het Onderwijsverslag en gaat daarom minder diep in op de kwaliteit van het onderwijs. Functie van dit jaarverslag is vooral het afleggen van verantwoording over de inzet van mensen en middelen.

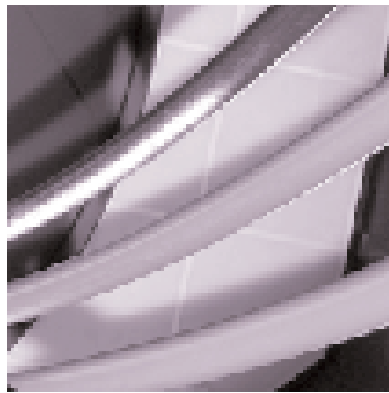
Het jaarverslag 2003 bevat gegevens over de uitoefening van het toezicht, de bedrijfsvoering en de ontwikkelingen in de organisatie. Het financieel jaarverslag maakt hier deel van uit en is als apart hoofdstuk opgenomen. De vorm van het jaarverslag - de indeling en volgorde van de diverse hoofdstukken - is afgeleid van het INK-managementmodel. Ter wille van een logische opbouw van het verslag en de leesbaarheid wordt op een enkel punt van het model afgeweken, echter zonder de reikwijdte en de samenhang van het INK-model tekort te doen.

Het jaarverslag bestaat uit acht hoofdstukken, gevolgd door een aantal bijlagen. De eerste vijf hoofdstukken (Strategie en beleid, Leiderschap, Medewerkers, Middelen en Processen) hebben betrekking op de inrichting van de organisatie. Hoofdstuk 6 geeft een beeld van de waardering die scholen, de samenleving in bredere zin en de eigen medewerkers voor de inspectie hebben. Hoofdstuk 7 beschrijft de resultaten die in het verslagjaar zijn behaald en hoofdstuk 8 bevat de financiële verantwoording van 2003.

1 Strategie en beleid

Een wet die is ingevoerd, moet ook worden uitgevoerd. Dat laatste vergt invoering in de praktijk en is meestal een proces van jaren. Dat is zeker het geval bij de Wet op het onderwijstoezicht (WOT), die in september 2002 van kracht is geworden. De WOT is de basis voor het werk van de inspectie. Dit hoofdstuk beschrijft hoe de inspectie haar strategie en beleid afstemt op deze nog jonge wet. En hoe zij in een meerjaren-beleidsplan invulling geeft aan de ruimte die de wet biedt voor het maken van keuzen en het leggen van eigen accenten.

1.1 Kerntaken en wettelijke uitgangspunten

De inspectie houdt toezicht op het Nederlandse onderwijs. De kerntaken van de inspectie zijn:

- beoordelen van de kwaliteit van het onderwijs op scholen en instellingen door middel van periodiek kwaliteitsonderzoek;
- via het toezicht stimuleren van de kwaliteit van het onderwijs en de eigen verantwoordelijkheid van scholen en instellingen;
- rapporteren over de ontwikkelingen in het onderwijs, in het bijzonder over de kwaliteit van het onderwijs, op het niveau van afzonderlijke onderwijsinstellingen en van het stelsel als geheel.
- rapporteren over de staat van het Nederlandse onderwijs (Onderwijsverslag).

In de WOT zijn de taken en bevoegdheden van de inspectie bij de uitoefening van het toezicht vastgelegd. De inspectie voert deze taken uit onder verantwoordelijkheid van de minister. De WOT noemt drie uitgangspunten waaraan het toezicht moet voldoen. In de eerste plaats moet het inspectietoezicht de vrijheid van onderwijs en daarmee de eigen verantwoordelijkheid van onderwijs-

instellingen voor hun onderwijs in acht nemen. In de tweede plaats mogen onderwijsinstellingen niet méér worden belast dan voor een zorgvuldige uitoefening van het toezicht nodig is. In de derde plaats moet het toezicht er mede op gericht zijn betrokkenen te informeren over de ontwikkelingen in het onderwijs, in het bijzonder over de kwaliteit van het onderwijs.

De uitwerking van het nieuwe toezicht onder de WOT vroeg het afgelopen jaar veel aandacht en zal dat komende jaren blijven doen. Met deze wet is een ontwikkeling bekrachtigd die al langer gaande was en waarbij toezicht in een bredere maatschappelijke context is komen te staan. De WOT geeft, met de discussie die in de samenleving en in de politiek aan de nieuwe wet voorafging, een nieuwe impuls aan de uitoefening van het toezicht en aan de rolverdeling tussen alle bij het onderwijs betrokken partijen.

Een belangrijk uitgangspunt van de WOT is dat de onderwijsinstellingen zelf door een systematisch opgezette kwaliteitszorg de kwaliteit van hun onderwijs bewaken. In de praktijk blijkt dat slechts bij eenderde van de instellingen in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs de kwaliteitszorg goed functioneert. Dit brengt met zich mee dat van inspectie medewerkers tegelijkertijd twee verschillende attitudes worden gevraagd: één passend bij proportioneel toezicht volgens de WOT en aansluitend bij adequate zelfevaluatie van scholen, en één passend bij het klasieke toezicht. Deze situatie zal naar verwachting nog wel enige tijd voortduren en een beroep blijven doen op de flexibiliteit van inspectie medewerkers.

1.2 Meerjarenbeleid

De WOT is de basis voor de werkzaamheden van de inspectie en geeft de koers aan. Tegelijkertijd laat de WOT de inspectie ruimte voor keuzen om haar werk in te richten en accenten te leggen. Om die accenten in onderlinge samenhang te formuleren en richting te geven aan alle activiteiten, is begin 2003 het project meerjarenbeleid gestart. Vanaf het begin heeft de betrokkenheid en inbreng van relevante partijen buiten de organisatie en van alle geledingen binnen de inspectie voorop gestaan.

Startnotitie

Intern is de aanzet voor de inhoudelijke discussie gegeven tijdens een managementconferentie in januari. In een tweedaagse bijeenkomst sprak het management over alle partijen die bij het toezicht zijn betrokken en over de relatie die de inspectie met elk van hen heeft en wil hebben. Het gaat hierbij om partijen zoals ouders, leerlingen, schoolleiders, schoolbesturen, minister en ambtenaren, bedrijfsleven, gemeenten, adviesraden, onderzoeksbureaus en de pers. Ook zijn de strategische thema's benoemd die, binnen de grenzen van de WOT, de komende jaren naar de mening van het management tot heldere keuzen moeten leiden. Het resultaat van deze managementconferentie was een lijst met thema's, die in een startnotitie is verwerkt.

Overleg

De startnotitie vormde de basis voor gesprekken met partijen buiten de inspectie. Er is in deze externe gespreksronde niet alleen met vertegenwoordigers van het scholenveld gesproken, maar ook met vele andere partijen. Vervolgens zijn alle medewerkers van de inspectie uitgenodigd voor discussiebijeenkomsten, die op drie plaatsen in het land werden gehouden. De resultaten van deze interne en externe gesprekken en

bijeenkomsten zijn gebruikt om het meerjarenbeleid uit te werken. Een concepttekst van het beleidsplan is in het najaar besproken in een tweede managementbijeenkomst en vervolgens uitgewerkt in concrete doelen. Vanzelfsprekend kan ook na vaststelling van het beleidsplan een wijziging in de koers plaatsvinden, bijvoorbeeld als politieke en/of maatschappelijke ontwikkelingen daartoe aanleiding geven.

Hoofdpijnen beleidsplan

Het meerjarenbeleid bevat drie inhoudelijke hoofdpijnen. De eerste is: de kwaliteit van het onderwijs stimuleren met valide en betrouwbare oordelen op de maat van de school. De tweede hoofdpijn is het aanscherpen van de waarborgfunctie van het toezicht. De inspectie wil door snelle en betrouwbare signalering bijdragen aan het beperken van risico's, door alle betrokken partijen in stelling te brengen om tijdig te kunnen ingrijpen. De derde hoofdpijn betreft het vergroten van de toegevoegde waarde van het toezicht voor het onderwijs.

Bij deze algemeen geformuleerde hoofdpijnen past het volgende beeld. De school zelf is verantwoordelijk voor de kwaliteit van haar onderwijs. De inspectie stimuleert de kwaliteitszorg en het zelfevaluerend vermogen van scholen. De oordelen van de inspectie moeten daarvoor gezaghebbend en relevant zijn en berusten op transparante normen en betrouwbare oordeelsvorming. De oordelen van de inspectie dagen de school uit om met haar omgeving een dialoog over de kwaliteit van de school aan te gaan.

Daar waar de kwaliteit in het gedrang komt, zorgt de inspectie ervoor dat het bevoegd gezag zijn verantwoordelijkheid kan nemen op basis van een heldere en valide analyse. De inspectie signaleert daarnaast trends en ontwikkelingen die van invloed zijn op de kwaliteit of die daarvoor bedreigend zijn,

zodat beleidsmakers hierop kunnen anticiperen. De inspectie informeert alle betrokkenen - waaronder de burgers - actief over onderwijskwaliteit, op schoolniveau én op stelselniveau. Het voornemen is ouders en leerlingen actiever bij het toezicht te betrekken en hun inbreng te vergroten.

Apollo

Bij de hier geformuleerde inhoud van het meerjarenbeleidsplan past een voorbehoud. Aan het eind van het jaar startte namelijk de secretaris-generaal van het Ministerie van OCW in zijn 100-dagenplan een discussie over een betere koppeling tussen beoordeling van de kwaliteit van het onderwijs zelf en beoordeling van de doelmatigheid van de bestede middelen. Met dit traject, Apollo

genoemd, is een ontwikkeling gestart die consequenties zal hebben voor het werk van de inspectie.

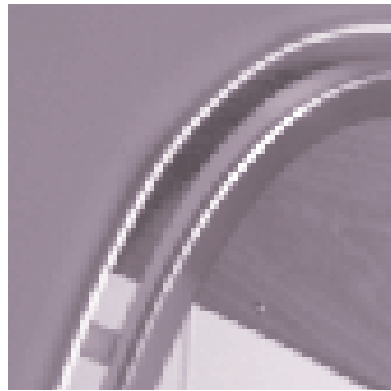
Bedrijfsvoering

Het meerjarenbeleidsplan bevat ook een paragraaf over de interne bedrijfsvoering. De bedrijfsvoering is een belangrijk onderdeel van het meerjarenbeleid, want om inhoudelijke doelen te bereiken moet de interne organisatie aan bepaalde voorwaarden voldoen. Een aantal belangrijke organisatorische ontwikkelingen in 2003 was al met de reorganisatie van de inspectie in gang gezet of gepland. De organisatorische ontwikkelingen in het verslagjaar staan beschreven in het volgende hoofdstuk.

2 Leiderschap

Het jaar 2003 vergde heel wat stuurmanskunst van de inspectieleiding. Veel ontwikkelingen vroegen tegelijkertijd aandacht, zoals de laatste loodjes van de reorganisatie en de invoering van de nieuwe werkwijze onder de WOT. De taakuitbreiding die de WOT met zich meebrengt, werd op de voet gevolgd door bezuinigingen. Dit hoofdstuk beschrijft allereerst de inspanningen om in eigen huis goed op koers te blijven. Vervolgens komt de Klachtadviescommissie aan bod, gevolgd door de samenwerking met andere inspecties en de veranderde relatie met het Ministerie van OCW. Het hoofdstuk besluit met een tekst van de Raad van Advies.

2.1 Interne communicatie

Vooraf in tijden van grote verandering is aandacht voor de interne communicatie essentieel. Gedurende het hele jaar besteedde de inspectieleiding dan ook veel tijd aan contacten met het personeel om uitleg te geven, te luisteren naar problemen en in discussies meningen uit te wisselen. In 2003 bezocht de leiding - in aanvulling op het reguliere werkoverleg - alle inspectiekantoren minstens één maal om met medewerkers van gedachten te wisselen. Ook vonden verschillende bijeenkomsten plaats met het middenmanagement. Daarnaast startte de inspecteur-generaal rondetafelgesprekken met medewerkers uit alle geledingen van de organisatie om vrijuit te spreken over dingen die de deelnemers bezighouden.

2.2 Op weg naar accreditatie

Wie tot taak heeft de kwaliteit van anderen te beoordelen, moet de eigen kwaliteitszorg goed op orde hebben. De inspectie bewaakt en verbetert de uitoefening van haar toezicht met behulp van een kwaliteitsmanagement-

stelsel. Dit stelsel is gebaseerd op het INK-managementmodel en op de ISO 17020-norm. Naast een interne heeft het stelsel ook een externe functie: het toont onderwijsinstellingen hoe de inspectie de kwaliteit van het toezicht bewaakt en verbetert.

Voor de accreditatie van inspectieorganisaties is een specifieke ISO-norm ontwikkeld, op basis van internationale maatstaven. Deze norm (ISO 17020) beschrijft algemene criteria voor de bekwaamheid van inspectieinstellingen, ongeacht de betrokken sector. De inspectie van het onderwijs heeft de norm vertaald naar haar eigen werkgebied en de Raad voor de Accreditatie heeft die vertaling goedgekeurd. Dit is een belangrijke stap in het traject dat tot accreditatie moet leiden. Op basis van de ISO-norm worden medio 2004 de eerste interne audits gehouden.

2.3 Betere bedrijfsvoering

De reorganisatie die in 2002 formeel haar beslag kreeg en de ingrijpende gevolgen van de nieuwe werkwijze onder de WOT maakten dat de bedrijfsvoering grondig moest worden herzien. In 2003 zijn de eerste vruchten geplukt van de in het voorgaande jaar gestarte activiteiten om de bedrijfsvoering te verbeteren. Belangrijke doelen waren en zijn nog steeds:

- betere beheersing van financiële middelen;
- grotere doelmatigheid van de ondersteunende processen;
- een samenhangend geheel van instrumenten en voorzieningen op het gebied van planning en control;
- (mede door maatregelen op deze gebieden) een effectievere inzet van personeel.

In 2003 is met name aandacht uitgegaan naar de verbetering van het beheers-instrumentarium op het gebied van financiën, personeel en planning & control. Dit is een noodzakelijke voorwaarde om te komen tot een planmatige verbetering van de doelmatigheid van de ondersteunende processen.

De beheersing van de financiële middelen is versterkt door:

- een meer bedrijfsmatige inrichting van de administratie op basis van kostenplaatsen en kostensoorten. Zo kan beter worden gerapporteerd aan de budgethouders, waardoor zij beter in staat worden gesteld bij te sturen bij dreigende budgetoverschrijdingen;
- herziening van de administratieve organisatie. De accountantsdienst van het ministerie heeft de inspectie hierbij geadviseerd. Het traject is in december 2003 afgerond. Het resultaat is dat er geen verschillende handboeken en aanwijzingen meer zijn en dat iedere werknemer de werkprocessen direct beschikbaar op de computer heeft;
- invoering van centrale inkoop. De hiermee beoogde kostenbesparing zal in 2004 zichtbaar worden. Daarnaast zijn alle contracten in een centraal contractenbeheersysteem opgenomen.

Overige maatregelen op het gebied van planning & control:

- in 2003 is in de hele organisatie het tijdschrijven ingevoerd en is de registratie van projecten verbeterd;
- de eerste stappen zijn gezet op weg naar een intern kostprijsmodel van producten en diensten. De fase waarin de invoering van het nieuwe toezicht onder de WOT verkeert is er de oorzaak van dat het model in 2003 nog niet definitief kon worden vastgesteld. Hieraan wordt in 2004 verder gewerkt;
- in 2003 heeft de inspectie een begin

gemaakt met het opstellen van risicoanalyses met betrekking tot de bedrijfsvoering. De verschillende stafeenheden hebben de risico's geïnventariseerd. Op basis van deze inventarisatie zijn verbeteracties geformuleerd, gekoppeld aan de werkprocessen in de administratieve organisatie.

Al deze maatregelen dragen tevens bij aan een effectievere inzet van het personeel.

Hoofdstuk 3 gaat in op andere maatregelen die daar aan bijdragen, zoals scholing.

2.4 Integraal management

Sinds de reorganisatie in 2002 wordt binnen de inspectie gewerkt op basis van integraal management. Hierbij zijn de verantwoordelijkheden en bevoegdheden voor de besturing van de kantoren bij de kantoormanagers, in casu coördinerend inspecteurs, gelegd. Taken en verantwoordelijkheden van zowel het hoger management als het middenmanagement werden dus ingrijpend veranderd. Het voltallig management volgde een intensief management-development-programma om de bijbehorende competenties verder te ontwikkelen en de samenwerking tussen de managementlagen te optimaliseren. In 2003 zijn praktische vaardigheden geoefend, ondermeer op het gebied van sturing van de organisatie, verbeteren van de planning & control en financieel beheer. Ook kwamen diverse inhoudelijke thema's aan de orde, zoals het meerjarenbeleid en de onderzoeksthema's voor 2004.

2.5 Wijziging structuur inspectieleiding

Om alle ontwikkelingen op het gebied van de interne organisatie goed te kunnen sturen, heeft de inspectie besloten begin 2003 een directeur bedrijfsvoering aan te stellen, die deel uitmaakt van de inspectieleiding. Andere belangrijke wijzigingen zijn dat het aantal hoofdinspecteurs werd terug-

gebracht van vier naar drie en dat de functie van plaatsvervangend inspecteur-generaal verviel. De top van de inspectie is in deze fase, mede vanwege de financiële taakstelling, teruggebracht van zes naar vijf leden.

2.6 Klachtadviescommissie

Sinds de inwerkingtreding van de Wet op het onderwijstoezicht kent de inspectie een klachtadviescommissie. Op voordracht van de inspecteur-generaal heeft de minister in de commissie benoemd de heer drs. Th.A.J. Brugman, mevrouw Th. Poortenaar-Sikkema en mevrouw drs. C.D. van Rest-van Nieuwkerk. De klachtadviescommissie adviseert de inspecteur-generaal bij de afhandeling van klachten die over de inspectie zijn ingediend.

In het verslagjaar adviseerde de commissie de inspecteur-generaal over twee klachten. In het voorjaar werd een klacht ingediend over de inspectie inzake kwalificerende uitlatingen door inspecteurs over producten en diensten van een externe aanbieder. Deze klacht werd procedureel gegrond verklaard (vanwege een te lange behandeltermijn) en inhoudelijk ongegrond verklaard. In het najaar ontving de inspectie een klacht over de handelwijze van de inspectie bij de behandeling van klachten over een instelling. Meer in het bijzonder betrof het een aanleggenheid die was gemeld bij een van de vertrouwensinspecteurs. Deze klacht werd, conform het advies van de commissie, door de inspecteur-generaal ongegrond verklaard.

2.7 Samenwerkende inspecties

De samenwerking en informatie-uitwisseling met andere inspecties is in het jaar 2003 aanzienlijk toegenomen. Het beraad van inspecteurs-generaal (IG-beraad), waarin alle grote nationale inspecties zitting hebben en waarin ook de inspectie van het onderwijs is vertegenwoordigd, kwam in 2003 zes maal bijeen. Op de agenda stonden de volgende

thema's: de structurele afstemming van het beleid inzake toezicht, de versterking van de thematische samenwerking, kwaliteitsbewaking, de gezamenlijke ontwikkeling van een toezichtinstrumentarium, het ontwikkelen van personeels- en opleidingsbeleid en de Europese dimensie van toezicht.

Binnen de verschillende thema's ontwikkelden werkgroepen concrete plannen. Voorbeelden hiervan zijn het gebruik van risicomodellen binnen het toezicht en benchmarking van de inspectieorganisaties uit oogpunt van kwaliteitsbewaking. Naar aanleiding van een brand waarbij dodelijke slachtoffers vielen, deed de inspectie van het onderwijs samen met drie andere inspecties een onderzoek in de gemeente Roermond naar de kwaliteit van de keten van voorzieningen voor kinderen en gezinnen in probleemsituaties. Het rapport over dit onderzoek is getiteld *Horen, zien, niet zwijgen*.

Daarnaast werkt de inspectie nauw met drie andere inspecties samen in het programma Synergie in Toezicht. Daarover meer in paragraaf 5.3

2.8 Relatie met OCW

De verzelfstandiging van de inspectie is met de komst van de WOT toegenomen. Nu is formeel geregeld dat de minister van OCW geen aanwijzingen geeft met betrekking tot de kwaliteitsoordelen van de inspectie. De gewijzigde relatie met OCW is vastgelegd in een nieuwe ministeriële regeling, waarbij een evenwicht is gezocht tussen de ministeriële verantwoordelijkheid en de zelfstandigheid van de inspectie. Op basis van deze regeling heeft de inspecteur-generaal het mandaat gekregen voor de bedrijfsvoering. Over de kaders worden afspraken gemaakt met de minister van OCW. Dit gebeurt via managementafspraken tussen de secretaris-generaal en de inspecteur-generaal, periodieke voortgangsgesprekken en de slotrapportage over

de bedrijfsvoering aan het einde van het jaar. De inspectie blijft vallen onder de ministeriële verantwoordelijkheid. Het jaarwerkplan van de inspectie wordt dan ook door de minister

goedgekeurd alvorens het aan de Staten-Generaal wordt aangeboden en de minister zendt het jaarverslag van de inspectie naar de Tweede Kamer.

Raad van Advies

Taak en samenstelling

De Wet op het onderwijstoezicht bepaalt dat er een Raad van Advies inzake de inspectie is die tot taak heeft de inspectie bij te staan bij de zorgvuldige en professionele uitoefening van het toezicht. Overigens geeft de memorie van toelichting aan dat de minister de Raad kan benaderen om te informeren over de wijze waarop de inspectie het toezicht uitoefent. De Raad is in januari 2003 door de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap benoemd en bestaat uit prof. dr. R.J. Bosker, mw. mr. E.H.M. Brans en prof. dr. P. Schnabel. De Raad heeft in 2003 drie maal vergaderd met de leiding van de inspectie. De Raad werd daarnaast – buiten deze bijeenkomsten om - regelmatig op de hoogte gebracht van actuele ontwikkelingen. Een enkele maal is de Raad om commentaar gevraagd op rapporten die de inspectie wilde uitbrengen. De belangrijkste onderwerpen die in 2003 aan bod kwamen worden onderstaand toegelicht.

Kwaliteitsbewaking uitoefening toezicht

In het kader van de interne kwaliteitszorg evalueert de inspectie extern en intern - bij scholen, vertegenwoordigers van het scholenveld en bij de eigen inspecteurs - de uitvoering van het toezicht. Op basis hiervan is besloten een aantal aanpassingen door te voeren in het nieuwe toezicht dat begin 2003 werd ingevoerd. De Raad was positief over het vermogen tot zelfonderzoek van de inspectie en over de openheid waarmee de resultaten van dit onderzoek met belanghebbenden werden besproken, en kon zich vinden in de voorgenomen aanpassingen.

Wel vroeg de Raad voldoende aandacht te besteden aan de spanning tussen het vaste toezichtkader van de inspectie en de behoefte van scholen aan ruimte om bepaalde onderwerpen diepgaander te bespreken. In het verlengde hiervan vroeg de Raad blijvende aandacht voor de waarborg dat het voor een school niet uit mag maken welke inspecteur het schoolonderzoek uitvoert. Door de scholen te attenderen op goede praktijken kan de inspectie hen meer laten profiteren van de kennis die zij heeft van de onderwijspraktijk.

Onderwijsverslag

De Raad was positief over de opzet van het Onderwijsverslag 2003 en meer in het algemeen over de functie die het Onderwijsverslag in de samenleving vervult. Wel adviseerde de Raad om, daar waar het onderwijs naar de mening van de inspecteur-generaal daarmee gediend is, geconstateerde problemen nadrukkelijker als zodanig te presenteren. De Raad kan zich goed verenigen met de analyse van de voortdurend dalende belangstelling van leerlingen en docenten voor vakken en opleidingen op het gebied van bèta-techniek.

De Raad van Advies heeft verschillende suggesties gedaan voor onderwerpen die door de inspectie komende jaren kunnen worden opgepakt. Zo was de Raad ondermeer van mening dat de inspectie meer aandacht zou kunnen besteden aan de positie en kwaliteit van het onderwijspersoneel.

28

3 Medewerkers

De Inspectie Academie, het scholingsinstituut voor de medewerkers, draaide in 2003 op volle toeren. In februari kwamen vijftig nieuwe medewerkers in dienst; zij volgden allen een intensief scholingsprogramma. Over de hele linie zijn medewerkers via scholing toegerust om de nieuwe manier van werken conform de WOT in de vingers te krijgen. Daarnaast volgden de leidinggevenden specifieke scholing in het kader van een management-developmenttraject. De samenwerking tussen diverse inspecties bleek ook op scholingsgebied succesvol.

Dit hoofdstuk gaat verder in op de forse scholingsinspanningen van 2003. Eerst is er aandacht voor het algemene personeelsbeleid. Daarna komen de arbeidsomstandigheden, de interne vertrouwenspersonen en de ondernemingsraad aan de orde. Het hoofdstuk sluit af met kwantitatieve informatie over het personeel.

3.1 Algemeen personeelsbeleid

De kern van het personeelsbeleid van de inspectie is in 2003 vastgelegd in de notitie *Kwaliteit en mobiliteit*. De titel geeft aan op welke twee pijlers het personeelsbeleid steunt. De kwaliteit van de inspectie-medewerkers staat voorop: aan de professionaliteit van de medewerkers worden hoge eisen gesteld. Het gaat daarbij om kennis van het onderwijs en om kennis van toezicht als professie. Het is belangrijk dat medewerkers werken vanuit dezelfde visie op het toezicht. De inspectie investeert daarin op uiteenlopende manieren, zoals door middel van scholing en door ruimte te creëren voor collegiale consultatie.

Reorganisatie

De reorganisatie van 2002 heeft geleid tot

nieuwe functiebeschrijvingen met daaraan verbonden competentieprofielen, die ruimte bieden voor mobiliteit en ontwikkeling van medewerkers. Daarnaast geldt als uitgangspunt dat de inspectiemedewerker op basis van de zogenoemde 70/30-formule naast de hoofdtaak andere activiteiten van hetzelfde niveau uitvoert. Dit bevordert intersectoraal werken en flexibiliteit.

Een van de doelstellingen van de reorganisatie was het creëren van een evenwichtig functiegebouw. Vooral functies (en dus ook functionarissen) in de schalen 10 tot en met 13 ontbraken. Het vernieuwde functieboek voorzag op papier in dit hiaat. In 2003 kon voor een aanzienlijk deel ook de bezetting van de functies worden gerealiseerd. Deels gebeurde dit door middel van loopbaantrajecten voor het zittend personeel en deels door het aantrekken van nieuwe medewerkers.

Enkele feiten over medewerkers

- Kinderopvang: het aantal werknemers dat gebruik maakt van de regeling bedraagt 10 procent van het totaal aantal medewerkers.
- Ambtsjubileum: 29 collega's hebben hun 12,5-, 25- of 40-jarig jubileum gevierd.
- Afleggen eed of belofte: er zijn drie bijeenkomsten georganiseerd met per sessie circa vijftig personen die de eed of belofte hebben afgelegd.
- Inpassing groen onderwijs: in 2003 is het toezicht op groen onderwijs onderdeel geworden van de inspectie van het onderwijs. Als gevolg daarvan zijn tien medewerkers van de inspectie landbouwonderwijs en kennisprogramma's van Landbouw, natuur en voedselkwaliteit overgegaan naar de inspectie van het onderwijs.

Waarderen en belonen, functionerings-gesprekken

In de CAO-rijk 2000-2001 zijn afspraken gemaakt over 'waarderen en belonen'. Hiermee wordt benadrukt dat het essentieel is dat tussen leidinggevend en medewerkers afspraken worden gemaakt over functioneren en te behalen prestaties. Een leidraad is opgesteld die een op de inspectie van het onderwijs toegesneden variant is van de brochure "Waarderen en Belonen" die door het ministerie van OCW is gemaakt. In het jaar 2003 zijn 62 startgesprekken, 37 naselectiegesprekken, 305 functionerings-gesprekken en 49 beoordelingsgesprekken gehouden. Hiermee heeft 79% van de 575 personeelsleden een gesprek gehad met zijn of haar leidinggevende.

In het functioneringsgesprek komt de persoonlijke ontwikkeling van de medewerker nadrukkelijk aan de orde en worden afspraken gemaakt over de inzet, scholing en ontwikkeling van medewerkers voor de komende jaren. Voor een aantal medewerkers heeft dit geresulteerd in horizontale of verticale loopbaanontwikkeling.

3.2 Scholing

De scholing voor de effecten van de WOT op het inspectiewerk ging al in 2002 van start en werd dit jaar voortgezet. Veel scholingsactiviteiten waren gericht op het bevorderen van de deskundigheid van medewerkers in de uitvoering van het toezicht en bij het toepassen van de nieuwe toezichtkaders. In de 'academieweek' in september namen veel medewerkers deel aan scholingsactiviteiten die voor iedereen openstonden. Daarbij kwamen uiteenlopende aspecten van het inspectiewerk aan de orde, evenals de belangrijkste ontwikkelingen in elk van de onderwijssectoren. Daarnaast is scholing op maat verzorgd voor de verschillende onderdelen van de organi-

satie en voor afzonderlijke medewerkers. Al deze activiteiten zijn verzorgd door het scholingsinstituut van de inspectie, de Inspectie Academie.

Scholing van nieuwe medewerkers

De vijftig nieuwe medewerkers die in februari in dienst kwamen, hebben vijf maanden lang een intensief scholingsprogramma doorlopen. Omdat de kennis en ervaring van de deelnemers sterk uiteenliepen, bevatte het programma tal van keuzemogelijkheden. Het programma legde in 2003 een fors beslag op de capaciteit van de Inspectie Academie. Naast scholingsactiviteiten voor medewerkers was in 2003 ook in ruime mate aandacht voor de scholing van het management, zoals reeds beschreven in het voorgaande hoofdstuk.

Samenscholing

Ook het scholingsprogramma van de samenwerkende Inspectie Academies is voor het tweede jaar een succes gebleken. Verschillende toezichthouders verzorgden gezamenlijk opleidingsprogramma's op het gebied van recht en wetgeving, kwaliteitsmanagement, ontwikkelingen in het toezicht en kennismanagement. De cursussen trokken veel belangstelling van medewerkers van de deelnemende inspecties. In 2003 zijn afspraken gemaakt om het gezamenlijke aanbod uit te breiden.

Onderzoekersplatform

Inspectie medewerkers met een functie als onderzoeker of beleidsadviseur komen enkele malen per jaar bijeen om over actuele onderzoeksthema's van gedachten te wisselen. Vaak geven onderzoekers van buiten daarbij een presentatie. In 2003 gebeurde dat zes maal. De thema's en de sprekers staan hieronder vermeld.

Tabel 1, Overzicht thema's en sprekers onderzoekersplatform

Maand	Thema	Gast sprekers
Januari	Vergelijking van instellingen in onderwijs en gezondheidszorg	dr. H. Sixma, dr. J. Hutten, dr. R. Friele, NIVEL
April	Schoolbeleid en uitvoering bij probleemgedrag van jongeren	dr. W. Smeenk, Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving
Mei	De Cito-toets en cognitieve vaardigheden; een tweelingstudie	dr. M. Bartels en prof.dr. D. Boomsma
Oktober	Steekproeftrekking	dr. J. van den Brakel, Centraal Bureau voor de Statistiek
November	Effecten van de kwaliteitskaart op de mobiliteit van docenten	dr. I. Waterreus, Onderwijsraad
December	Effecten van scholing	dr. M. Sprengers en drs. R. Beilma, MarktMonitor

3.3 Arbeidsomstandigheden

In 2003 heeft Achmea interviews gehouden in verband met de zogenaamde Risico Inventarisatie & Evaluatie (RIE). Drie van de zeven inspectiekantoren zijn bezocht; in 2004 volgen de overige. Deze RIE zal leiden tot plannen van aanpak per kantoor en een plan van aanpak voor het landelijke Arbobeleid van de inspectie.

In elk kantoor zijn bijeenkomsten belegd over het voorkomen van RSI op het werk. De bijeenkomsten werden goed bezocht. In november en december zijn interne instructeurs opgeleid voor elk van de zeven kantoren. In 2003 vonden circa zestig werkplekonderzoeken plaats, die geleid hebben tot het beter inrichten van de werkplekken, aanpassingen door hulpmiddelen zoals documenthouders en instructies over een betere werkhouding. Per 1 mei 2003 is op advies van de Arbowerkgroep bij de inspectie ook het rookbeleid van kracht zoals dat per 1 januari 2004 formeel bij wet is geregeld.

3.4 Vertrouwenspersonen

De vertrouwenspersonen voor seksuele intimidatie, discriminatie en pesten zijn in

2003 voor 27 verschillende gevallen geraadpleegd; dit zijn tien gevallen meer dan in het jaar daarvoor. Vooral ongewenst gedrag op het gebied van pesten heeft voor meer klachten gezorgd dan in voorgaande jaren. De vier vertrouwenspersonen hebben in totaal 231 uur besteed aan het adviseren en begeleiden van slachtoffers van ongewenst gedrag. Geen van de klagers startte de officiële interne klachtenprocedure.

3.5 Medezeggenschap

De inspectie heeft een ondernemingsraad van elf leden en een ambtelijk secretaris. In het verslagjaar hebben de bestuurder (de inspecteur-generaal of haar plaatsvervanger) en de ondernemingsraad maandelijks overleg gevoerd. De ondernemingsraad bezocht regelmatig de zeven inspectiekantoren en sprak met personeelsleden. Dat stelde de raad in staat om in het formele overleg met de inspecteur-generaal knelpunten op de werkvloer aan te kaarten. In 2003 waren de ontwikkeling van de organisatie, de werkprocessen van het toezicht en kwesties op het gebied van veiligheid, gezondheid, welzijn en milieu (VGWM) de belangrijkste onderwerpen.

3.6 Informatie over het personeel

Tabel 2, Kerncijfers personeel

	1999	2000	2001	2002	2003
Bezetting (personen)	499	510	508	507	575 (524 fte)
Instroom (percentage t.o.v. 31/12/02)	5,0	7,1	15,2	16,6	22,0
Uitstroom (percentage t.o.v. 31/12/02)	7,0	7,7	10,4	15,6	9,2
Gemiddelde leeftijd	47,3	47,5	47,3	46,3	45,2
Medewerkers in deeltijd (percentage)	28,0	30,0	31,7	28,9	30,3
Ziekteverzuim (percentage, inclusief langdurig zieken)	8,2	8,9	8,2	6,7	6,1
Vrouwelijke werknemers (percentage)	58	60	60	59	62
Functies in schaal 10 en hoger bezet door vrouwen (percentage)	31	33	27	36	43
Gemiddeld schaalniveau BBRA	10,2	10,2	10,3	10,1	10,1
Gemiddelde diensttijd (in jaren)	11,9	12,5	12,1	10,3	9,0
Gemiddelde personeelslasten (in euro's)	54,9	58,4	55,3	57,3	53,9

Toelichting op de personele kerncijfers

De Wet op het onderwijstoezicht heeft tot gevolg gehad dat het aantal personeelsleden bij de inspectie van het onderwijs is toegenomen. De werving van deze medewerkers is gestart in de tweede helft van 2002 en de instroom van deze medewerkers heeft in het jaar 2003 plaatsgevonden. Het instroompercentage is dan ook ten opzichte van de vorige jaren gestegen. Het uitstroompercentage is gedaald ten opzichte van het jaar 2002. Het uitstroomcijfer van het jaar 2002 was aanzienlijk hoger in verband met de effecten van de reorganisatie. Door de instroom van nieuwe medewerkers is de gemiddelde leeftijd van de totale organisatie gedaald, evenals de gemiddelde personeelslasten. Het percentage vrouwen is licht toegenomen. Het percentage vrouwen in de

functies vanaf schaal 10 is sterk toegenomen.

Per 1 april 2002 is de Wet verbetering poortwachter in werking getreden. Het doel van deze wet is om langdurig zieke medewerkers zo snel mogelijk weer bij het arbeidsproces te betrekken. De effecten van deze nieuwe wetgeving zijn vooral dit jaar zichtbaar geworden. Vorig jaar kon aan het dalende cijfer nog geen betekenis worden toegekend, wegens de effecten van de reorganisatie.

Tabel 3 geeft een overzicht van inspecteurs en adjunct-inspecteurs die op 31 december 2003 bij de inspectie werkzaam waren.

Tabel 3, Inspecteurs en adjunct-inspecteurs, naar kantoor en geslacht, in aantallen personen en fte, peildatum 31-12-2003

kantoor	Aantal personen			Aantal fte		
	man	vrouw	totaal	man	vrouw	totaal
Breda	18	9	27	18,0	8,1	26,1
Eindhoven	16	10	26	15,8	10,0	25,8
Groningen	8	8	16	8,0	7,6	15,6
Haarlem	13	11	24	13,2	10,8	24,0
Utrecht	23	11	34	22,7	9,8	32,5
Zoetermeer	13	8	21	13,0	7,8	20,8
Zwolle	15	13	28	15,0	12,7	27,7
totaal	106	70	176	105,7	66,8	172,5
	mannen		60,8%	mannen		62,0%
	vrouwen		39,2%	vrouwen		38,0%

Een overzicht van medewerkers die geen schoolbezoeken uitvoeren is te vinden in onderstaande tabel.

33

Tabel 4, Medewerkers, naar kantoor en geslacht, in aantallen personen en fte, peildatum 31-12-2003

kantoor	Aantal personen			Aantal fte		
	man	vrouw	totaal	man	vrouw	totaal
Breda	6	31	37	5,8	26,7	32,5
Eindhoven	2	22	24	1,8	19,0	20,8
Groningen	4	20	24	3,7	18,5	22,2
Haarlem	6	24	30	5,5	19,9	25,4
Utrecht	15	46	61	14,3	38,8	53,1
Zoetermeer	3	22	25	2,5	18,2	20,7
Zwolle	11	38	49	10,8	26,8	37,6
totaal	47	203	250	44,4	167,9	212,3
	mannen		18,8%	mannen		20,9%
	vrouwen		81,2%	vrouwen		79,1%

Een derde categorie van medewerkers wordt gevormd door medewerkers die geen regulier schooltoezicht uitvoeren maar op landelijk niveau in het primair proces werken (bijvoorbeeld: voorbereiden en opstellen van Onderwijsverslag en themarapportages) of daaraan een directe bijdrage leveren. Hiertoe behoren de eenheden Analyse en

Macrorapportage, Programma-ondersteuning, Communicatie, Documentatie, Inspectie Academie en Juridische zaken. Tabel 5 biedt hiervan een overzicht.

Tabel 5, Medewerkers landelijke ondersteuning primair proces, naar geslacht, in aantallen personen en fte, peildatum 31-12-2003

Aantal personen			Aantal fte		
man	vrouw	totaal	man	vrouw	totaal
33	53	86	33,4	48,7	82,1

Onderstaande tabel bevat een overzicht van medewerkers die in de bedrijfsvoering werkzaam zijn. Het betreft medewerkers in de eenheden Personeel en organisatie, Financiën, Planning, Control & Kwaliteit, Automatisering, Informatisering en Facilitaire zaken.

34

Tabel 6, Medewerkers bedrijfsvoering, naar geslacht, in aantallen personen en fte, peildatum 31-12-2003

Aantal personen			Aantal fte		
man	vrouw	totaal	man	vrouw	totaal
30	33	63	28,6	29,1	57,7

In tabel 7 staat het aantal personen dat in deeltijd werkt. Het betreft medewerkers met een dienstverband van minder dan 36 uur. Medewerkers die gebruik maken van de seniorenregeling maar wel een volledige aanstelling hebben, worden apart vermeld.

Tabel 7, Personen met een dienstverband korter dan 36 uur, peildatum 31-12-2003

Aantal personen		
man	vrouw	totaal
22	154	176

Daarnaast maken 10 vrouwen en 11 mannen gebruik van de seniorenregeling, zodat in totaal 197 medewerkers minder dan 36 uur per week werken.

38

4 Middelen

Dit hoofdstuk beschrijft de veranderingen in het financieel beheer die nodig zijn om het integraal management handen en voeten te geven. De financiële middelen komen hier niet aan de orde, omdat het financieel jaarverslag een aparte plaats heeft gekregen in hoofdstuk 8. Daar vindt de cijfermatige verantwoording over de financiën plaats.

Wel is er aandacht voor automatisering - hoe train je ruim vijfhonderd gebruikers op zeven verschillende plaatsen in het land? - en komt de documentatie aan bod, met de rol van intranet daarbij. Hoofdstuk 4 sluit af met een staartje huisvesting.

4.1 Financieel beheer

Het jaar 2003 was ook in financieel-beheersmatig opzicht een jaar van omslag en eerste implementatie. Op het gebied van sturing is het model integraal management ingevoerd. Verantwoordelijkheden en bevoegdheden voor de aansturing van de kantoren zijn bij de kantoormanagers gelegd en er werden kantoorbudgetten vastgesteld. Via planning & control-gesprekken met de kantoormanager stuurt de inspectieleiding op de relatie tussen productie en budget.

De financiële administratie is omgebouwd om het nieuwe managementmodel te kunnen ondersteunen. De oude boekhoudstructuur, waarbij uitsluitend werd gewerkt met kostenbudgetten, werd vervangen door een bedrijfsmatige boekhouding met kostenplaatsen en kostensoorten. Op deze wijze zijn de verantwoordelijke budgethouders (coördinerend inspecteurs van kantoren, hoofden van stafafdelingen en programma-leiders) beter in staat hun financiële budget te beheersen.

De financiële informatievoorziening is verbeterd. Er zijn nieuwe interne rapportages

ontwikkeld, de projecten zijn in kaart gebracht en geadmistreerd. In 2004 zal de inspectie samen met het departement aan de slag gaan om de personeelsinformatie te verbeteren en een betrouwbare meerjarenprognose voor de personeelsplanning van de inspectie op te zetten.

4.2 Automatisering

In de eerste helft van 2003 is met man en macht gewerkt aan de geautomatiseerde ondersteuning van de reorganisatie en de invoering van het nieuwe toezicht. In enkele maanden tijd moesten alle bestaande informatiesystemen worden aangepast of vervangen. Om de ruim vijfhonderd gebruikers op zeven plaatsen in het land op tijd te trainen is een rondreizend automatiseringsteam vele weken in touw geweest. In de loop van het jaar werd de stuurgroep ontbonden die het interne systeem voor analyse, toezicht en rapportage (Sater) moest vormgeven. Het functioneel beheer van de informatiesystemen is neergelegd bij de verantwoordelijken op de werkvloer en het applicatiebeheer bij de afdeling automatisering.

Overige ontwikkelingen op het gebied van automatisering:

- in de eerste maanden van het jaar zijn de bestaande informatiesystemen aangepast aan het vernieuwde systeem Odin (de basisregistratie van instellingsgegevens);
- er is een klachtenregistratiesysteem voor de vertrouwensinspecteurs ontwikkeld;
- ter verbetering van het relatiebeheer is het pakket Super Office geïmplementeerd;
- het pakket Personnel Director is ingezet voor de administratie van het ziekte-

verzuim conform de vereisten van de Poortwachterwet;

- de automatiseringsvoorzieningen zijn ingericht op de nieuwe of verbouwde inspectiekantoren in Groningen, Eindhoven, Breda, Zwolle en Haarlem.

Daarnaast moesten tot twee maal toe noodmaatregelen worden getroffen in verband met inbraken in de tijdelijke behuizing van een aantal medewerkers van kantoor Utrecht, waarbij tientallen computers werden gestolen.

Hardware

Op het gebied van de infrastructuur is een verbinding gerealiseerd van 1 gigabite tussen de kantoren Utrecht en Eindhoven. Deze verbinding dient ook als uitwijkmogelijkheid bij uitval van het landelijk netwerk. Ook zijn nieuwe voorzieningen op het gebied van de beveiliging gerealiseerd, zoals de inrichting van een nieuwe firewall. Op het gebied van de kantoorautomatisering is verder geïnvesteerd in de vervanging van tweehonderd desktops en tweehonderd notebooks en de aanschaf van dertig printers en een beamer voor elk kantoor.

4.3 Documentatie

De inspectie beschikt over een goed ge-outilleerd documentatiecentrum. In januari 2003 is de publiekscatalogus op het intranet geïntroduceerd, zodat iedere medewerker vanaf de eigen werkplek kan zoeken in de collectie van het documentatiecentrum. Bij het documentatiecentrum kunnen medewerkers te allen tijde terecht voor hulp en advies bij het zoeken naar adequate literatuur. Ook kunnen medewerkers zich abonneren op de online-signalering van nieuwe publicaties.

4.4 Gebouwen

In 2003 zijn de drie gerenoveerde kantoren (Breda, Zwolle en Groningen) en de twee nieuwe inspectiekantoren (Eindhoven en Haarlem) in gebruik genomen. Kantoor Zoetermeer verhuist begin 2004 naar een nieuwe locatie.

44

5 Processen

Dit hoofdstuk opent met de verbeteringen die de inspectie op grond van de interne kwaliteitszorg heeft aangebracht in haar eigen werkprocessen. Daarna volgen de resultaten van interne evaluatie en van gesprekken met het onderwijsveld en met wetenschappers, die beide hebben geleid tot aanpassingen in het toezicht. Vervolgens komen ontwikkelingen in het toezicht binnen de diverse onderwijssectoren aan de orde. Dit deel eindigt met een voorbeeld van vernieuwende samenwerking tussen inspecties op het gebied van orde en veiligheid, gezondheidszorg, jeugdzorg en onderwijs. Hoofdstuk 5 sluit af met informatie over het stroomlijnen van alle gegevens die beschikbaar zijn om het toezicht te ondersteunen en externe producten uit te brengen.

5.1 Interne kwaliteitszorg

Verbeteractiviteiten

Om de positie van de organisatie te bepalen, is eind 2002 een interne analyse op basis van het INK-model uitgevoerd. De uitkomsten van deze positiebepaling hebben een belangrijke rol gespeeld bij het formuleren van het meerjarenbeleid van de inspectie, dat in hoofdstuk 1 is beschreven. Wat de organisatie betreft heeft de analyse geleid tot het besluit om het INK-managementmodel in te voeren. Daarnaast zijn verbeteringen in de beheerscyclus doorgevoerd, ondermeer op het gebied van de interne planning- en controlgesprekken en het onderling afstemmen van de documenten waarin gemaakte afspraken vastliggen (kantoorplannen, bedrijfsplan, jaarwerkplan). Ook zijn activiteiten ondernomen die rechtstreeks tot verbetering van het primair proces moeten leiden, zoals bijstellingen van de toezichtkaders naar aanleiding van tussentijdse evaluaties.

Werkprocessen

Op het gebied van de interne kwaliteitszorg heeft 2003 vooral in het teken gestaan van het aanscherpen en verbeteren van de werkprocessen van de inspectie. Daarvoor is een gebruiksvriendelijke toepassing ontwikkeld: de Werkwijzer. De Werkwijzer heeft betrekking op het primaire proces, het uitvoeren van toezicht, en op de bedrijfsvoering. Ook de werkprocessen op het gebied van de administratieve organisatie zijn grondig herzien.

Via de Werkwijzer zijn de werkprocessen op het intranet beschikbaar gesteld voor alle medewerkers. Begin 2004 wordt de Werkwijzer compleet gemaakt; deze omvat dan alle sturende, primaire en ondersteunende processen met de bijbehorende hulpmiddelen. In 2003 zijn medewerkers geschoold op het gebied van de werkprocessen. Deze scholing loopt door in 2004.

Onderdeel van het interne kwaliteitszorgsysteem vormen regelmatige evaluaties van de manier waarop de inspectie haar werk doet. In 2003, het eerste jaar van de nieuwe werkwijze onder de WOT, was dat extra belangrijk. De evaluaties van het nieuwe toezicht hebben tot aanpassingen en tot nieuwe ontwikkelingen geleid. Deze komen in de volgende paragraaf aan de orde.

5.2 Toezichtkaders

Ervaringen met het nieuwe toezicht in vogelvlucht

Eind 2002 werden de nieuwe toezichtkaders door de inspecteur-generaal vastgesteld. Begin 2003 werden ze door de minister goedgekeurd. De veranderingen in het toezicht zijn toegelicht in de brochures die de inspectie in 2003 uitbracht voor elk van de onderwijssectoren. De ervaringen van

scholen en instellingen met het nieuwe toezicht zijn positief, zo blijkt uit de eerste evaluaties. Wel hebben enkele onderwijsorganisaties gepleit voor een aanpak met meer ruimte voor variëteit, proportioneel werken en eigen inbreng van scholen. Meer over de ervaringen van scholen is te lezen in hoofdstuk 6.

Interne evaluatie

Rond de zomer zijn de ervaringen van de inspecteurs met het nieuwe toezicht geëvalueerd. De inspecteurs waren over het algemeen positief over het nieuwe toezicht, maar wezen ook op onvolkomenheden en kinderziekten. Tijdens een landelijke bijeenkomst van inspecteurs is over vijf thema's gediscussieerd. Dat waren de proportionaliteit van het toezicht (toezicht op de maat van de school), communicatie met de school en rapportage, de inhoud van het toezichtkader, de context van de school en de ondersteunende instrumenten.

46 Proportionaliteit vraagt om meer variatie in onderzoeksvormen. De inspectie wil beter aansluiten op de kwaliteitszorg van de school en recht doen aan de eigenheid van de school. Dat vergt nog meer aandacht voor de communicatie met de scholen, zowel vooraf om de inhoud en inrichting van het onderzoek te bepalen, als tijdens het onderzoek en achteraf om de bevindingen toe te lichten.

Extern overleg

De inspectie voert regelmatig overleg met vertegenwoordigers van het onderwijs over haar werkwijze en de toezichtkaders die zij gebruikt. In 2003 zijn vier bijeenkomsten geweest met vertegenwoordigers van het onderwijsveld en met wetenschappers op onderwijskundig gebied. Met de wetenschappers is gediscussieerd over onderwerpen als de persoonsontwikkeling van de leerling en de verhouding tussen school en inspectie. Met de vertegenwoordigers van

het onderwijs is uitvoerig van gedachten gewisseld over de eerste ervaringen met de nieuwe toezichtkaders. Dit overleg wordt in 2004 gecontinueerd.

Aanpassingen toezicht

Naar aanleiding van de evaluaties is besloten tot aanpassing van de werkwijze van de inspectie. Dit houdt in dat wel oordelen worden gegeven op het niveau van de in de WOT genoemde kwaliteitsaspecten, maar dat de hoofddomeinen (zorg voor kwaliteit, onderwijs en leren en opbrengsten) niet meer apart worden beoordeeld. Over deze wijzigingen heeft overleg plaatsgevonden met de minister van OCW.

Daarnaast zal het inspectierapport van een periodiek kwaliteitsonderzoek meer aandacht besteden aan de ontwikkeling van de school en de relaties tussen de verschillende kwaliteitsaspecten. Zo ontstaat ruimte om meer aandacht te schenken aan variëteit binnen het onderwijs. Beide aanpassingen moeten ertoe leiden dat de beoordeling van scholen beter aansluit bij de feitelijke situatie en meer recht doet aan de eigenheid van scholen.

5.3 Overige ontwikkelingen in het toezicht Particulier onderwijs

In Nederland bestaan ongeveer twintig particuliere basisscholen en twintig particuliere instellingen voor voortgezet onderwijs. In 2003 zijn alle particuliere basisscholen uitgenodigd om samen met de inspectie een toezichtkader op te stellen. In 2004 zal ook met de particuliere scholen voor voortgezet onderwijs over het toezichtkader worden gesproken.

Naast het kwaliteitstoezicht op de particuliere instellingen brengt de inspectie op verzoek van gemeenten advies uit over de vraag of particuliere instellingen 'scholen in de zin van de Leerplichtwet 1969' zijn. Dergelijke advisering heeft in 2003 vijf keer plaatsgevonden. De bevoegdheid voor het

aanwijzen van particuliere scholen als 'scholen in de zin van de Leerplichtwet 1969' ligt nu bij gemeenten. De minister van OCW bereidt een wetsvoorstel voor waarin deze bevoegdheid bij de minister wordt belegd.

Groen onderwijs

Op 1 augustus 2003 is de inpassing van de inspectie landbouwonderwijs en kennisprogramma's (LOK) in de inspectie van het onderwijs gerealiseerd. De inspectie van het onderwijs is nu ook belast met het toezicht op de twaalf agrarische opleidingscentra (aoc's) inclusief de vmbo-afdelingen, één exameninstelling voor het groene onderwijs en vier niet-bekostigde instellingen die groen onderwijs verzorgen.

Bij de inpassing hebben de betrokken ministeries – landbouw en onderwijs - afgesproken dat de minister van LNV een specifieke verantwoordelijkheid houdt en ook zelf opdrachten kan geven.

Cultuureducatie

Nadat het toezichtkader voor de Centra voor de Kunsten (muziek- en dansscholen, creativiteitscentra en gecombineerde instituten) was vastgesteld, ging begin 2003 het reguliere toezicht van start. In de eerste helft van het jaar zijn vijf van deze instellingen onderzocht.

De toezichtkaders voor de steunfunctie-instellingen en voor de middenkaderopleidingen amateurkunst zijn in het najaar van 2003 in overleg met de betrokkenen aangepast. De vaststelling vindt plaats begin 2004. In 2003 zijn al wel enkele pilots gehouden.

Kwaliteitscentrum examinering

Per 1 augustus 2004 houdt het kwaliteitscentrum examinering (KCE) toezicht op de examens in het bve-veld. Vanaf dat moment houdt de inspectie toezicht op het KCE. Tot die tijd is sprake van een overgangssituatie.

Ten behoeve van dit toezicht is in het verslagjaar gewerkt aan de ontwikkeling van een toezichtkader voor het KCE. Daarover is in 2003 overleg gevoerd met vertegenwoordigers van het bve-veld, zoals de Bve Raad, de AOC-Raad, Colo, de onderwijsvakorganisaties, werkgevers- en werknemersverenigingen en de Jongerenorganisatie Beroepsonderwijs (JOB). Een deel van de onderwijsinstellingen heeft in het overgangsjaar 2003 gebruik gemaakt van het recht om de kwaliteitsbeoordeling al door het KCE te laten verzorgen. Ten aanzien van de examens die deze instellingen op basis van de oude systematiek lieten beoordelen, hield de inspectie toezicht op de exameninstellingen die daarvoor zorgden.

Hoger onderwijs

De taken die de inspectie na invoering van het accreditatiestelsel in het hoger onderwijs heeft, zijn toezicht houden op het stelsel van het hoger onderwijs, onder andere vanuit het perspectief van toegankelijkheid, controle op de naleving van wet- en regelgeving, thematisch onderzoek en rapporteren over de staat van het onderwijs. Hierbij is de Europese dimensie in toenemende mate van belang.

Met de invoering van het accreditatiestelsel is het takenpakket voor de inspectie in de sector hoger onderwijs veranderd. De traditionele werkzaamheden met betrekking tot meta-evaluatie (de beoordeling van de kwaliteit van visitatierapporten) en de evaluatie bestuurlijke hantering (beoordeling van de verbeteracties van opleidingen naar aanleiding van visitaties) zijn overgedragen aan de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO) in oprichting. De periodieke beoordeling van de kwaliteit van opleidingen is een taak van de NVAO. De inspectie heeft de taak toe te zien op het functioneren van de NVAO en op de werking en effectiviteit van het accreditatie-

stelsel. Daarom is de inspectie in 2003 gestart met een eerste interne verkenning van een toetsingskader.

De inspectie heeft in 2003 haar expertise en ervaringen met de NVAO gedeeld. Daarnaast adviseerde de inspectie de minister over de toetsingskaders van de NVAO voor bestaande en nieuwe opleidingen. Ook adviseerde de inspectie over het protocol voor het beoordelen van de werkwijze van de validerende en beoordelende instanties (VBI's). Om de rollen zo zuiver mogelijk te houden, droeg de inspectie op 1 september haar werkzaamheden met betrekking tot meta-evaluaties en evaluaties bestuurlijke hantering over aan de NVAO. De afspraken daarover zijn in maart 2003 vastgelegd in een convenant. Daarin is ook geregeld dat vier medewerkers van de inspectie gedetacheerd werden naar de NVAO.

48

Synergie in toezicht

De Inspectie van het Onderwijs is een van de vier toezichthouders die in 2003 met elkaar afspraken de meerwaarde te onderzoeken van een betere samenwerking en een op risicocontrole georiënteerde werkwijze. Het toezicht op ketens van voorzieningen voor jeugd staat hierbij centraal. De ambitie klinkt door in de naam van de samenwerking: Synergie in toezicht. De andere drie toezichthouders zijn: Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ), Inspectie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming en Inspectie Openbare Orde en Veiligheid. In maart zijn de factoren benoemd die bij jongeren leiden tot gedrag met een hoog risicogehalte. De uitkomsten hebben geleid tot het project Integraal toezicht jeugdzaken.

Dit project heeft als doel een integraal en sectoroverstijgend toezichtkader voor jeugdzaken voor 0- tot 23-jarigen te ontwikkelen dat functioneert als een vroegtijdig signale-

ringsysteem. De toezichthouder stelt daarbij de levensloop van de jongere centraal. De focus van het toezicht verschuift van instellingskwaliteit naar de kwaliteit van de keten van voorzieningen voor de jeugd. Het project wil daarnaast het jeugdbeleid van de betrokken departementen helpen versterken. Daarbij wordt onderzocht welke elementen in de huidige wet- en regelgeving effectief ketentoezicht in de weg staan.

Het synergieproject is opgenomen in de 'jeugdagenda' die door de Operatie JONG is opgesteld en waarmee de ministerraad heeft ingestemd. Op verzoek van de betrokken departementen wordt extra aandacht besteed aan de relatie tussen toezicht en beleid. Daarom is op 17 december een startconferentie georganiseerd met professor Malcolm Sparrow van Harvard University. Deze internationale expert leverde een inspirerende bijdrage aan de probleemformulering.

5.4 Ontwikkeling van de kennisfunctie

Met de kennisfunctie wordt bedoeld: het verwerven, verwerken en ontsluiten van gegevens, zowel intern (ten dienste van het toezicht) als extern. Intern gaat het onder meer om informatie ten behoeve van schoolonderzoek en het signaleren van ontwikkelingen die consequenties kunnen hebben voor de intensiteit van het toezicht op afzonderlijke scholen. Externe producten zijn onder andere kwaliteitskaarten en diverse vormen van rapportages, waaronder aspectrapportages, regionale rapportages en het Onderwijsverslag. De ontwikkeling van de kennisfunctie draagt eraan bij dat binnen de organisatie het accent verschuift van een bezoekgeoriënteerde werkwijze naar een onderzoekgeoriënteerde werkwijze waarbij het bezoek aan een onderwijsinstelling meer een middel is dan een doel.

Afgelopen jaar ging veel aandacht uit naar het goed laten verlopen van geplande

schoolonderzoeken. Toch is getracht in het delen van kennis en de verbetering van de kennisinfrastructuur, het nodige te investeren. Om de uiteenlopende activiteiten op het gebied van de kennisfunctie te ordenen en een nieuwe impuls te geven, werden deze in 2003 ondergebracht in het programma Onderzoek en Ontwikkeling van de inspectie.

Kennis stuurt toezicht

In 2003 zijn pilotprojecten Kennis stuurt toezicht gestart op alle kantoren. Doel van deze pilots is in de eerste plaats het optimaliseren van het verwerven, verwerken en ontsluiten van allerlei soorten informatie die het toezicht kunnen ondersteunen. Een tweede doel is het verder afstemmen van werkwijzen op de inspectiekantoren. Het is niet nodig dat alle inspectiekantoren op alle onderdelen exact dezelfde werkwijze hanteren, maar wel acht de inspectie meer uniformiteit mogelijk en wenselijk.

Risicoanalyse

In de pilotprojecten wordt gebruik gemaakt van het model voor risicoanalyse dat de inspectie in 2003 heeft ontwikkeld. Dit houdt in dat de inspectie factoren heeft geïdentificeerd die, beter dan andere, een voorspellende waarde hebben voor de ontwikkeling van de school. Zo ontstaat van alle scholen een beeld van het risico dat de kwaliteit op één of meer aspecten zal afnemen. De inspectie kan zo in een vroeg stadium bepalen of zij een school eerder of diepgaander moet onderzoeken dan oorspronkelijk was voorzien. Risicoanalyse wordt zo tevens een hulpmiddel om het toezicht beter af te stemmen op de situatie van de school, en is alleen al daarom een ontwikkeling die perspectief biedt.

Datawarehouse

Voor het ontsluiten van beschikbare gegevens is in 2003 het datawarehouse in gebruik genomen. Hierin zijn alle gegevens

uit het toezicht ondergebracht, gecombineerd met gegevens afkomstig van externe bronnen. Het datawarehouse stelt medewerkers van de inspectie in staat vanaf hun werkplek op eenvoudige wijze bestanden op te roepen en analyses te verrichten op uiteenlopende onderwerpen. Sinds november kan het datawarehouse worden benut. Veel informatievragen zijn voorgeprogrammeerd, zodat zoveel mogelijk medewerkers zinvol gebruik kunnen maken van het datawarehouse. Voor gespecialiseerde gebruikers zijn er meer geavanceerde toepassingen.

Samenwerking

In 2003 is veel geïnvesteerd in de samenwerking met het CBS, Cfi en de IB-groep op het punt van gegevensuitwisseling en het creëren van een gemeenschappelijke infrastructuur van onderwijsgegevens. De invoering van het onderwijsnummer is met veel aandacht gevolgd. De inspectie, en daardoor het onderwijsveld, kan hiervan in de toekomst profiteren als aparte bevragingen komen te vervallen en nieuwe analysemogelijkheden ontstaan, vooral op het gebied van doorstroom en rendement. Inspectie, Cfi en IB-groep werkten in het kader van hun convenant verder aan afstemming en onderlinge gegevensuitwisseling, onder meer met betrekking tot examengegevens.

Ook is de samenwerking tussen inspectie, kerndepartement, Cfi en de Auditdienst in het kader van het traject Accountability, toezicht en control nieuw leven ingeblazen. Doel van de samenwerking is het bundelen van informatie om tot een 'early warning systeem' te komen, dat financiële informatie en informatie over onderwijskwaliteit in samenhang benut.

Beheerslast voor scholen verminderen

De afgelopen jaren is uit tevredenheidsonderzoek gebleken dat scholen graag de administratieve beheerslast rond het

inspectieonderzoek verminderd zouden zien. De inspectie heeft onderzocht hoe dat zou kunnen. Dit heeft geleid tot een project met als doel de informatieverzoeken van de

inspectie aan scholen voor basis- en voor-gezet onderwijs te stroomlijnen en optimaal gebruik te maken van informatie waarover de inspectie al beschikt.

54

6 Waardering

Dit hoofdstuk geeft een beeld van de waardering die buiten en binnen de organisatie bestaat voor het werk van de inspectie. Achtereenvolgens komen de mening van scholen, van het bredere publiek en van de eigen medewerkers aan bod.

Vrijwel alle ondervraagde scholen oordelen over essentiële onderdelen van het toezicht positief; zij vinden dat het bruikbare inzichten oplevert en zij ervaren de contacten met de inspecteurs als stimulerend. De belangstelling van pers en publiek voor het werk van de inspectie is in 2003 sterk gegroeid. De reorganisatie, scholing en interne communicatie zijn de belangrijkste onderwerpen waarover de eigen medewerkers hun mening hebben gegeven.

6.1 Waardering door scholen

Het oordeel van de scholen over het toezicht is een belangrijke bron voor de kwaliteitszorg van de inspectie. In verband met de invoering van de WOT is het onderzoek naar de waardering door de scholen opnieuw opgezet. Uit de jaarlijkse onderzoeken (zie paragraaf 7.1 voor een uitleg) wordt een representatieve steekproef getrokken. Deze scholen ontvangen een korte vragenlijst. In 2003 is dit onderzoek in juni gehouden, een half jaar na de invoering van het nieuwe toezicht op basis van de WOT. In oktober is een begin gemaakt met de evaluatie van de periodieke kwaliteitsonderzoeken. Daarnaast overlegt de inspectie regelmatig met vertegenwoordigers van het onderwijsveld. Ook dit leverde informatie die van belang is voor de evaluatie van het vernieuwde toezicht.

Jaarlijks onderzoek

De evaluatie van het jaarlijks onderzoek is gebaseerd op de gegevens van in totaal 297 scholen. De scholen oordeelden in het

algemeen positief over het jaarlijks onderzoek. De scholen in het primair onderwijs oordeelden iets positiever over het jaarlijks onderzoek dan de scholen in het voortgezet onderwijs.

Periodiek kwaliteitsonderzoek

De evaluatie van het periodiek kwaliteitsonderzoek is nog in volle gang. Op het moment van schrijven zijn nog geen definitieve responscijfers te geven. Er zijn tweehonderd vragenlijsten verzonden. De gegevens van scholen in het voortgezet onderwijs zijn op moment van schrijven nog niet beschikbaar. De meeste scholen in het primair onderwijs waren te spreken over de manier waarop het onderzoek wordt uitgevoerd.

Conclusie

De scholen hebben de evaluatie niet aangegrepen om de nieuwe werkwijze van de inspectie ter discussie te stellen. Het positieve overheerst: men vindt dat het toezicht bruikbare inzichten oplevert en acht het contact met de inspecteur stimulerend. Toch waren er buiten de genoemde evaluaties om ook enkele punten van kritiek te horen. Dit betrof de ruimte die scholen tijdens het inspectieonderzoek hebben om eigen agendapunten aan te dragen en de mate waarin de inspectie gebruik maakt van gegevens die al beschikbaar zijn.

Komende jaren werkt de inspectie aan het bijstellen en verder ontwikkelen van de toezichtkaders en van haar werkwijze.

Bovenstaande punten van kritiek worden daarbij meegenomen. Vanzelfsprekend worden ook de resultaten verwerkt van de externe evaluatie van de werking van de toezichtkaders die de minister in 2004 laat uitvoeren.

Kwaliteitskaarten

In 2003 werd in het primair onderwijs de kwaliteitskaart geïntroduceerd. Ondanks het feit dat dit initiatief in beginsel positief werd gewaardeerd, werden bij de invoering nogal wat kritische geluiden gehoord. Meer hierover in leest u in paragraaf 7.6.

6.2 Waardering door de samenleving

Deze paragraaf schetst een beeld van de belangstelling van de samenleving voor het onderwijstoezicht, afgemeten aan de vragen van pers en publiek. Waar vragen mensen naar, waar hebben ze behoefte aan? De belangstelling van pers en publiek voor het werk van de inspectie blijkt nog steeds groeiende. Steeds beter weet men de weg naar de inspectie te vinden met vragen over ontwikkelingen in het onderwijs en over afzonderlijke scholen. Het aantal persvragen is dit jaar met 16 procent toegenomen. Het merendeel van de vragen gaat, net als voorgaande jaren, over het primair en het voortgezet onderwijs. Samen zijn deze sectoren goed voor bijna 60 procent van alle persvragen.

Belangstelling pers en publiek

De WOT vraagt van scholen dat zij verantwoording afleggen over het onderwijsproces en de resultaten daarvan. De inspectie rapporteert hierover in verslagen en rapporten. De groei van de publieke belangstelling voor resultaten is goed te merken. De in oktober uitgebrachte kwaliteitskaarten over het primair en het voortgezet onderwijs trokken zeer veel aandacht van de pers. De inspectie publiceerde in 2003 enkele rapporten over thema's die in de samenleving volop in de belangstelling stonden. Een voorbeeld is het rapport over het islamitisch onderwijs. In de media kreeg dit rapport veel aandacht. Andere veelbesproken onderwerpen waren het toezicht op scholen die niet door de overheid worden bekostigd, de examens in het voortgezet onderwijs en het Onderwijsverslag over 2002. In totaal bracht de inspectie in 2003 elf persberichten uit, voornamelijk rond het verschijnen en aanbieden van publicaties.

56

Tabel 8, Persvragen ingedeeld naar onderwijssector

Sector	Aantal
Primair onderwijs	224
Voortgezet onderwijs	239
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	24
Hoger onderwijs	52
Speciaal onderwijs en expertisecentra	29
Cultuureducatie	1
Behorend tot meer dan één sector	36
Niet-sectorgebonden vragen	210
Totaal	815

De onderwerpen waarover de pers de meeste vragen stelde staan in tabel 9 vermeld. Omdat alleen de twintig meest voor-

komende onderwerpen zijn genoemd, telt het totaal niet op tot de hierboven vermelde 815.

Tabel 9, Favoriete onderwerpen van de pers

Onderwerp	Aantal
Kwaliteitskaarten	62
Islamitische scholen	55
Particuliere scholen	53
Examens vo (inclusief vmbo)	34
Onderwijsverslag 2002	33
Inspectietaken	28
Vertrouwenszaken	27
Lerarentekort	26
Homodiscriminatie	25
Cito-toetsen	20
Feiten & cijfers	19
Ouderbijdrage	17
Discriminatie Haagse vo-scholen	16
Lesuitval	16
Leerplicht	16
Invoering bachelor-masterstelsel	15
Godsdienstonderwijs	14
Tropenrooster	14
Zij-instroom	12
Pesten	12
Totaal	514

57

Publieksvoorlichting

Niet alleen journalisten stelden de inspectie vragen, ook onderwijsdeelnemers en het algemene publiek wisten de inspectie te vinden. De publieksvoorlichters van de afdeling communicatie beantwoordden veel uiteenlopende vragen, zowel telefonisch als - in toenemende mate - per e-mail. De vragenstel-

lers waren meestal leerlingen en studenten of hun ouders. De meeste vragen hebben betrekking op inspectierapporten over afzonderlijke scholen: waar staan ze, hoe vind ik ze, kunt u de inhoud toelichten? Van de overige vragen behelzen de meeste een klacht: de inspectie werd herhaaldelijk door vooral ouders benaderd met klachten

Tabel 10, Publieksvragen naar sector

Sector	Aantal vragen
Primair onderwijs	1052
Expertisecentra	46
Voortgezet onderwijs	614
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	237
Hoger onderwijs	180
Cultuureducatie	16
Niet-sectorgebonden vragen	323
Totaal	2468

over het onderwijs. Voor mensen met een klacht over het onderwijs is namelijk niet altijd duidelijk en begrijpelijk waarom men niet terecht kan bij de inspectie.

Het aantal vragen per sector is in tabel 10 weergegeven.

Website

De website www.onderwijsinspectie.nl wordt een steeds belangrijker middel om het publiek te informeren. In oktober is de site vernieuwd. Alle inspectieoordelen en rapporten van afzonderlijke scholen zijn voor het publiek op toegankelijke wijze beschikbaar gemaakt. Nieuw is dat nu ook de kwaliteitskaarten van basisscholen op de site te vinden zijn. De kwaliteitskaarten van scholen voor voortgezet onderwijs waren al langer via internet beschikbaar. Wel is de opzet daarvan verbeterd.

De introductie van de kwaliteitskaart in het basisonderwijs en de publicatie van de vernieuwde kwaliteitskaart in het voortgezet onderwijs hebben duidelijk geleid tot een toenemend bezoek aan de site.

In 2002 trok de website iets meer dan 200.000 bezoekers. In de periode januari – september 2003 was dit al meer dan het dubbele: bijna 500.000. In de periode oktober – december werd de site daarenboven ruim 800.000 maal bezocht. De cijfers van de laatste drie maanden kunnen echter niet zonder meer worden vergeleken met die van de maanden daarvoor: met de introductie van de nieuwe website in oktober worden niet langer de afzonderlijke bezoekers, maar slechts de bezoeken geteld. De aantallen bezoekers respectievelijk bezoeken staan vermeld in tabel 11a en 11b.

Tabel 11a, Aantal bezoekers van de website per maand

Januari	53.937
Februari	58.738
Maart	62.874
April	61.136
Mei	52.811
Juni	55.097
Juli	42.865
Augustus	46.582
September	64.582
Totaal	498.622

Tabel 11b, Aantal bezoeken per maand in het laatste kwartaal

Oktober	399.142
November	191.978
December	231.747
Totaal	822.867

Inspectiefilms

Voor de communicatie met de scholen over de veranderde werkwijze van de inspectie zijn twee voorlichtingsfilms gemaakt: een voor het primair onderwijs en een voor het voortgezet onderwijs. De films tonen wat een inspectiebezoek precies inhoudt en gaan in op de voorbereiding, het eigenlijke bezoek en de rapportage van de inspectie.

Documentaire RVU

In 2003 zond de RVU een driedelige tv-documentaire uit over het werk van de onderwijsinspectie. Hierin was veel aandacht voor de werkwijze van de inspectie. De documentaire legde de nadruk op hoe de scholen die werden bezocht het onderzoek van de inspectie hebben ervaren.

De nationale onderwijstentoonstelling

Ook heeft de inspectie zich gepresenteerd op de nationale onderwijstentoonstelling die van 21 tot en met 25 januari plaatsvond. Het nieuwe toezicht stond dit jaar centraal. De brochures daarover vonden gretig aftrek en ook de nieuwe films over de inspectiebezoeken werden goed bekeken. Tijdens dit vijfdaagse evenement zijn ongeveer elfhonderd bezoekers in de inspectiestand geweest. De meeste aandacht ging uit naar primair onderwijs.

6.3 Waardering door medewerkers

In 2003 zijn de ervaringen van het eigen personeel ten aanzien van diverse onderwerpen gemeten. Veelvuldig kwam op bijeenkomsten en in gesprekken aan de orde dat medewerkers vinden dat de organisatie onder druk staat. Aanpassingen van de organisatie, veranderingen in de werkwijze en ambitieuze plannen laten zich op de werkvloer voelen. Medewerkers geven aan dat de grenzen van zowel de verander- als de productiecapaciteit eigenlijk wel zijn bereikt.

Daarnaast werden systematische evaluaties gehouden. De belangrijkste onderwerpen daarvoor waren: de reorganisatie, scholing en interne communicatie. Deze komen hieronder aan bod.

Reorganisatie

In 2003 is de reorganisatie, die op 1 augustus 2002 formeel een feit was, geëvalueerd.

Ondanks de inspanningen om iedereen zo goed mogelijk op de hoogte te houden van alle ontwikkelingen, bleek dat de interne communicatie te wensen over had gelaten. Medewerkers bleven daardoor vrij lang onzeker over wat de reorganisatie nu werkelijk voor hen zou gaan betekenen. Vrij onverwacht moest het toezicht worden uitgebreid met een jaarlijks onderzoek. Dat werd pas definitief op een moment waarop de uitwerking van het nieuwe toezicht onder de WOT al in een behoorlijk vergevorderd stadium verkeerde. De ontwikkeling van de procedures, werkwijzen en instrumenten liep daardoor vertraging op. Voor een bepaalde groep medewerkers leverde dit problemen op voor het uitvoeren van hun werkzaamheden. Een gevolg van het aangepaste ontwikkelingstraject was ook dat op de kantoren geen eenduidige afspraken konden worden gemaakt over taakverdelingen en de uit te voeren werkprocessen. Op 1 januari 2003 was iedereen weliswaar herplaatst en werkte men binnen de beoogde teams, maar er kon nog onvoldoende op de nieuwe manier gewerkt worden.

Om meer eenheid aan te brengen in de diverse ontwikkelactiviteiten stelde de inspectieleiding in het voorjaar het programma Onderzoek en Ontwikkeling in. De verdere ontwikkeling van het toezicht (toezichtkaders, werkwijze) en van de kennisinfrastructuur kan zo centraal, en dus krachtiger, worden aangestuurd.

Scholing

Uit evaluaties van de Inspectie Academie blijkt dat het scholingsaanbod positief is gewaardeerd. Dit geldt voor zowel de afzonderlijke activiteiten als het totale aanbod. De vijftig nieuwe medewerkers die in februari in dienst traden, waardeerden het dat speciaal voor hen een intensief scholings- en inwerkprogramma was ontwikkeld. Wel tekenden zij aan dat in het vervolg zo'n programma nog meer rekening zou kunnen houden met de individuele scholingsbehoeften van de nieuwkomers.

Interne communicatie

De inspectie beschikt over drie centrale media voor de interne communicatie: het interne Inspectienet, het personeelsblad Introspectie en de elektronische nieuwsbrief. De laatste twee werden in 2003 geëvalueerd.

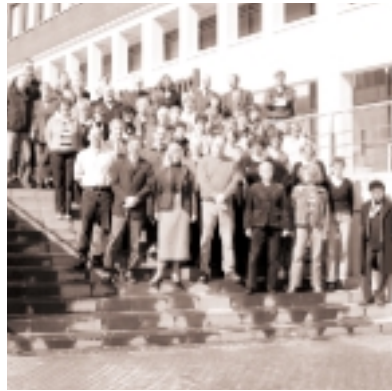
Introspectie verscheen zeven maal. Er is een lezersonderzoek gehouden, waaruit bleek dat inspectiemedewerkers tevreden zijn met het interne blad. Helaas zag de inspectie zich, als gevolg van de opgelegde bezuinigingen, genoodzaakt het aantal maal dat het blad per jaar verschijnt terug te brengen naar vier.

Ook de elektronische nieuwsbrief werd geëvalueerd. De nieuwsbrief blijkt in de praktijk een goed instrument om alle personeelsleden snel te informeren over actualiteiten en besluiten van de inspectieleiding. In het verslagjaar werden 39 nieuwsbrieven op het intranet gepubliceerd. In 2004 wordt een lezersonderzoek gehouden naar de mate van tevredenheid van inspectiemedewerkers over de nieuwsbrief.

64

7 Resultaten

Wat hebben alle inspanningen en activiteiten in dit turbulente verslagjaar uiteindelijk opgeleverd? De resultaten van het inspectiewerk van 2003 laten zich cijfermatig samenvatten in ruim zesduizend onderzoeken over de hele linie van het onderwijs naar de kwaliteit van scholen, instellingen en opleidingen. Behalve deze onderzoeken in het kader van het reguliere toezicht is het Onderwijsverslag 2002 uitgebracht en zijn er 49 publicaties verschenen (waaronder ook enkele brochures) over onderwerpen die in een aantal gevallen in de samenleving en de politiek sterk in de belangstelling staan.

Hoofdstuk 7 gaat nader op deze resultaten in en besteedt daarnaast aandacht aan ICT in het onderwijs met de steeds bekender wordende schoolportretten, aan internationale samenwerking, en aan de kwaliteitskaarten met hun groeiende bekendheid

onder ouders. Het hoofdstuk sluit af met een paragraaf over de vertrouwensinspecteurs, die in 2003 een centraal meldpunt hebben ingesteld en conform de Wet op het onderwijstoezicht nu ook klachten over psychisch en fysiek geweld behandelen.

7.1 Aantallen onderzoeken regulier toezicht

Hieronder staat het aantal onderzoeken vermeld dat de inspectie heeft verricht naar de kwaliteit van afzonderlijke scholen en opleidingen in de verschillende onderwijssectoren. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen het jaarlijks onderzoek (JO) en het periodiek kwaliteitsonderzoek (PKO). Bij een periodiek onderzoek beoordeelt de inspectie de kwaliteit van een school of een opleiding op alle onderdelen van het toezichtkader. Bij het jaarlijks onderzoek wordt een beperkt aantal kwaliteitsaspecten onderzocht en beoordeeld.

Tabel 12, Gerealiseerde onderzoeken in 2003 per sector

Toezicht-arrangementen	Begroot 2003	Realisatie				2003	tov begroting
		1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.		
PO							
JO	3.030	1.428	504	441	803	3.176	104,8%
PKO	2.310	41	362	174	457	1.034	44,8%
EC							
JO	255	92	48	15	11	166	65,1%
PKO	99	6	36	28	59	129	130,3%
VO							
JO	558	459	102	96	116	773	138,5%
PKO	435	23	135	54	141	353	81,1%
BVE							
JO	59	24	20	9	49	102	172,9%
PKO	34	16	8	4	15	43	126,5%
Totaal JO	3.902	2.003	674	561	979	4.217	108,1%
Totaal PKO	2.878	86	541	260	672	1.559	54,2%
CE							
Eerstelijns	44	8	5	0	5	18	40,9%
Tweedelijns	9	2	3	0	1	6	66,7%
Middenkader opl.	7	0	1	0	2	3	42,9%

Groen onderwijs - drie periodieke kwaliteitsonderzoeken - is opgenomen bij BVE.

Het aantal periodieke kwaliteitsonderzoeken was in de sectoren primair en voortgezet onderwijs kleiner dan gepland. Het aantal jaarlijkse onderzoeken was in de meeste sectoren groter dan gepland, deels ter compensatie van achterblijvende aantal periodieke kwaliteitsonderzoeken. Belangrijke redenen van het laatste is dat de capaciteitsuitbreiding in 2003 niet het gehele jaar kon worden benut. De nieuwe medewerkers die begin 2003 in dienst traden moesten eerst geschoold worden en konden dus niet direct productief aan de slag. Daarnaast moesten de zittende medewerkers geschoold worden in - en natuurlijk ook wennen aan - het gebruik van de nieuwe toezichtkaders. Voorts was het onderliggende instrumentarium pas per 1 april volledig operationeel. De ontwikkeling daarvan had vertraging opgelopen omdat bij de behandeling van de Wet op het Onderwijstoezicht in de Kamer op de valreep nog wijzigingen waren aangebracht.

66

Daarnaast blijkt dat tweederde van de instellingen in het basis- en het voortgezet onderwijs er nog niet in slaagt de kwaliteit van hun onderwijs op systematische en transparante wijze te evalueren. Dat maakt het moeilijk voor de inspectie om hierop in het toezicht aan te sluiten, waardoor het toezicht op deze instellingen meer inzet vergt.

Hoger onderwijs

In 2003 vielen 75 bekostigde instellingen onder het toezicht van de sector hoger onderwijs: 61 hogescholen en 14 universiteiten (inclusief de Open Universiteit). De inspectie beoordeelt de visitatierapporten door middel van een meta-evaluatie en onderzoekt welke opleidingen (langdurig) ernstige tekortkomingen vertonen.

Voor de volgende studierichtingen in het hoger beroepsonderwijs zijn meta-evaluaties uitgevoerd:

- Eerstegraads lerarenopleidingen algemene vakken,
- Accountancy en fiscale economie,
- Technische natuurkunde,
- Commerciële economie en small business & retail management,
- Lerarenopleiding speciaal onderwijs en Tolkopleiding Nederlandse gebarentaal,
- Beeldende kunst en vormgeving, Museologie en Film & TV,
- Theater,
- Logopedie,
- HBO-Verpleegkunde duale opleidingen.

In het wetenschappelijk onderwijs zijn de volgende meta-evaluaties gedaan:

- Informatica,
- Natuur- en sterrenkunde,
- Ruimtelijke wetenschappen,
- Informatiekunde,
- Milieuwetenschappen,
- Wiskunde,
- Kunstmatige intelligentie,
- Bewegingswetenschappen.

Nadat het jaarwerkplan 2003 van de inspectie was vastgesteld is afgesproken dat de inspectie de meta-evaluatie van de visitatierapporten die vóór 1 maart 2003 zouden verschijnen nog zelf zou afhandelen. De afhandeling van rapporten die in maart of later verschenen, is aan de NVAO overgedragen. Dit had tot gevolg dat drie van de in het jaarwerkplan aangekondigde meta-evaluaties door de inspectie zijn uitgevoerd en de andere door de NVAO. Dit heeft ook te maken met het feit dat de HBO-raad en VSNU er in een aantal gevallen voor gekozen hebben de visitatie alsnog uit te breiden met de beoordeling van de opleidingen binnen de BaMa-structuur. Een aantal rapporten kwam hierdoor later uit dan gepland en kon niet meer door de inspectie worden behandeld.

Bij de totaal 237 opleidingen (zeventien studierichtingen) die de inspectie in 2003 heeft onderzocht op (langdurige) ernstige tekortkomingen bleek in 49 gevallen (in zeven studierichtingen) daadwerkelijk sprake te zijn van ernstige tekortkomingen. In negentien gevallen (studierichting HBO-Verpleegkunde duaal) kon dit niet worden vastgesteld en in twintig gevallen (studierichting Accountancy en fiscale economie) is de afhandeling overgedragen aan de NVAO. Langdurige ernstige tekortkomingen zijn in 2003 niet geconstateerd.

Bij een evaluatie bestuurlijke hantering gaat de inspectie na wat de opleidingen hebben gedaan met de bevindingen van de visitatiecommissie. Ook gaat de inspectie na of opleidingen met ernstige tekortkomingen adequaat hebben gehandeld om de tekortkomingen op te heffen.

In hoger beroepsonderwijs zijn de volgende evaluaties bestuurlijke hantering uitgevoerd:

- Algemene operationele techniek,
- Facilitaire dienstverlening,
- Specifieke gezondheidszorgopleidingen,
- Journalistiek en voorlichting,
- Fysiotherapie,
- Voeding en diëtetiek.

Voor het wetenschappelijk onderwijs betrof het de studierichtingen:

- Tandheelkunde,
- Bouwkunde,
- Farmacie,
- Scheikunde.

Met betrekking tot de evaluaties bestuurlijke hantering was afgesproken dat de NVAO de rapporten zou afhandelen die in 2001 of later verschenen. In de lijn van het proportioneel toezicht zijn in de evaluatie van de bestuurlijke hantering uitsluitend de opleidingen bezocht waar in de meta-evaluatie ernstige tekortkomingen waren geconstateerd.

In 2003 zijn bij drie opleidingen de ernstige tekortkomingen 'aangehouden': na een extra herstelperiode van een jaar wordt nogmaals bekeken of de ernstige tekortkomingen zijn opgelost. Ook het nagaan van het effect van deze herstelperiode is overgedragen aan de NVAO conform de afspraak, opgenomen in het convenant van maart 2003, alle nog lopende trajecten per september 2003 aan de NVAO over te dragen.

In het aangewezen onderwijs keurde de inspectie bij de meta-evaluatie van visitatierapporten van negentien opleidingen goed (bij twaalf verschillende hogescholen). Er werden veertien rapporten aangehouden van opleidingen bij veertien verschillende hogescholen. Van twee opleidingen (bij twee hogescholen) werden de visitatierapporten afgekeurd.

7.2 Onderwijsverslag

Het Onderwijsverslag over 2002 bevatte voor het eerst een speciaal door de inspecteur-generaal gepresenteerd hoofdstuk waarin zij belangrijke aandachtspunten over de staat van het onderwijs aan de orde stelde. De inspecteur-generaal vroeg met name aandacht voor de kwaliteitszorg van scholen en instellingen, het lerarentekort, de problematiek van de zeer zwakke scholen en de risicoleerlingen. De woorden 'verhoogde waakzaamheid', die in het Onderwijsverslag gebruikt werden om de ernst van de gevolgen van het lerarentekort te onderstrepen, waren terug te vinden in vrijwel alle publicaties in dag- en weekbladen.

Reeds eerder had de inspectie er overigens al op gewezen dat de effecten van het lerarentekort zwaarder begonnen door te werken op scholen met veel leerlingen in achterstandssituaties, met name door de mobiliteit die onder de leraren was ontstaan. Het Strategisch Akkoord van 2002 van het kabinet Balkenende I bevatte beleids-

voornemens om het beroep van leraar aantrekkelijker te maken en extra beloning mogelijk te maken voor leraren die met achterstandsgroepen werken. In het Hoofdlijnenakkoord van 2003 van het kabinet-Balkenende II kreeg het terugdringen van het lerarentekort opnieuw prioriteit.

Het Onderwijsverslag over 2003 zal onder meer aandacht besteden aan de kwaliteit van het onderwijs in de vier sectoren. Doorgaande lijnen in de themakeuze voor het Onderwijsverslag vindt de inspectie belangrijk. Het lerarentekort, de kwaliteitszorg en de zeer zwakke scholen komen daarom opnieuw aan de orde. Daarnaast zal er aandacht zijn voor de bijdrage die het onderwijs levert aan de oplossing van het tekort aan bèta's, voor de veiligheid op scholen en niet in de laatste plaats voor het ongeoorloofd schoolverzuim.

7.3 Thematische rapporten en overige publicaties

Naast beoordelingsrapporten van afzonderlijke scholen en het Onderwijsverslag publiceert de inspectie ook rapporten over thematische onderzoeken. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen actief openbare,

niet-actief openbare rapporten en overige publicaties. De inspectie brengt actief openbare rapporten zelf onder de aandacht van het publiek. Niet-actief openbare rapporten worden slechts op verzoek beschikbaar gesteld. Tot de categorie overige behoren uiteenlopende publicaties, zoals voorlichtingsbrochures, rapporten over internationale samenwerkingsprojecten en het jaarverslag.

Op één rapport na zijn alle actief openbare rapporten die voor 2003 waren gepland ook daadwerkelijk gepubliceerd. Dit nog niet gepubliceerde rapport komt begin 2004 uit. Ook werden enkele rapporten gepubliceerd die niet in de planning waren opgenomen, waaronder het tweede rapport over het islamitisch onderwijs en het rapport over kwaliteitsverbetering van de samenwerkingsverbanden WSNS. De inspectie heeft deze twee onderzoeken op speciaal verzoek van de minister gedaan. Eén rapport dat gepland was voor 2002 kwam begin 2003 uit.

In onderstaande tabel is het aantal publicaties vermeld.

Alle titels zijn vermeld in bijlage 4 van dit jaarverslag.

Tabel 13, Publicaties in 2003

Actief openbare rapporten	21
Niet-actief openbare rapporten	10
Overige publicaties	18
Totaal	49

De belangrijkste rapporten worden hieronder kort samengevat.

7.3.1 Primair en voortgezet onderwijs samen

Islamitisch onderwijs

De inspectie onderzocht in 2003 welke rol islamitische scholen spelen bij het bevorderen van de condities voor integratie in de samenleving. Het betrof een verdieping van het onderzoek dat de inspectie in 2002 uitvoerde. In 2003 ging het vooral om de vraag of het onderwijs op de islamitische scholen in strijd is met de basiswaarden van de democratische rechtstaat. De belangrijkste conclusie van de inspectie was dat dit niet het geval is en dat er dus wat dit betreft geen aanleiding is tot onrust of ernstige ontevredenheid.

Godsdienstonderwijs

In de periode dat de inspectie het eerste rapport over het islamitisch onderwijs uitbracht (in 2002) ontstond een maatschappelijke en politieke discussie over het toezicht op godsdienstonderwijs. De inspectie stelt zich in het toezicht op het godsdienstonderwijs terughoudend op en onthoudt zich van een oordeel over de inhoud van het godsdienstonderwijs. Dit is alleen anders als er een vermoeden is dat leerlingen in de godsdienstles worden aangezet tot intolerantie, discriminatie of haat. Als dat zo is, spreekt de inspectie het bevoegd gezag en de schoolleiding er op aan. In geval van ernstige vermoedens van strafbare feiten, doet de inspectie aangifte bij het Openbaar Ministerie. In 2003 zond de inspecteur-generaal een brief met deze strekking aan de scholen voor primair en voortgezet onderwijs.

Onderwijspersoneel

Sinds 2001 zijn de inspectiewerkzaamheden op het gebied van lerarenopleidingen, lerarenbeleid, personeelsbeleid op scholen en

de kwaliteit van leraren bijeen gebracht in een werkverband onder de noemer Professioneel Onderwijspersoneel. In 2003 richtte dit werkverband zich op het integraal personeelsbeleid, educatief partnerschap en zij-instroom in het beroep.

De inspectie voerde in 2003 voor de derde keer een steekproef uit onder scholen in het primair en het voortgezet onderwijs naar de stand van zaken op het gebied van het personeelsbeleid. In augustus 2005 moeten alle scholen beschikken over een operationeel integraal personeelsbeleidsplan. De inspectie volgt de ontwikkelingen over een periode van vijf jaren. In 2005 wordt de laatste monitor uitgevoerd.

Om scholen te stimuleren heeft de inspectie twee bundels met schoolportretten uitgebracht, één voor het primair onderwijs en één voor het voortgezet onderwijs. In de bundels wordt zo duidelijk mogelijk beschreven wat de scholen in kwestie aan integraal personeelsbeleid doen. Zowel mogelijkheden als beperkingen komen aan bod.

De inspectie doet op haar internetsite verslag van de ontwikkelingen rondom de inzet van zij-instromers in het onderwijs en van de wijze waarop zij hun werk uitvoeren. Dit gebeurt door middel van een aantal digitale portretten van zij-instromers die hun ervaringen vertellen. De portretten zijn bedoeld om te laten zien hoe gevarieerd de aanpak van scholen is bij het bestrijden van het lerarentekort. Ze zijn vooral bedoeld om andere scholen te inspireren. De site werd geopend door de minister van OCW tijdens een bijeenkomst met onderwijsbonden. De inspecteur-generaal heeft de site gepresenteerd op de conferentie van de Vereniging voor Onderwijs Research (VOR) in november 2003.

In 2003 is het rapport *Zij-instroom primair onderwijs* uitgebracht, nadat eerst alle 25 assessmentcentra waren bezocht. De inspectie bracht herhalingsbezoeken aan zij-instromers in het primair en voortgezet onderwijs en bezocht zeven assessmentcentra voor lerarenopleidingen VO voor een tweede keer. Het onderzoek richtte zich ondermeer op de wachtlijsten, de kwaliteit van de assessoren, de kwaliteit van de schriftelijke beoordelingen en de kwaliteit van het scholings- en begeleidingstraject van zij-instromers.

Ook bracht de inspectie in 2003 de tweede evaluatie van Educatief Partnerschap uit, getiteld *Opleiden met de school*. De samenwerking tussen lerarenopleidingen en scholen blijkt in een stroomversnelling te zijn geraakt. Er zijn tal van initiatieven om de samenwerking uit te bouwen, ondermeer op het terrein van stages, duale trajecten, en leraren in opleiding.

Tevens vond de eindevaluatie plaats van het project Educatief Partnerschap. De inspectie heeft alle lerarenopleidingen bezocht en beoordeeld hoe de opleidingen afzonderlijk en in een samenwerkingsverband invulling hebben gegeven aan de centrale doelstellingen van het project. In 2004 zal het eindrapport verschijnen.

Zeer zwakke scholen

In het Onderwijsverslag 2002 besteedde de inspectie nadrukkelijk aandacht aan de zeer zwakke scholen. Ongeveer vier procent van de scholen in het basisonderwijs behoort tot deze categorie. In het voortgezet onderwijs gaat het om ongeveer drie procent van de scholen. Medio 2003 startte de inspectie een onderzoek naar de factoren die bijdragen aan het 'zeer zwak' zijn of worden van scholen. Het onderzoek leidt in de eerste helft van 2004 tot een rapportage over zwakke scholen en hun ontwikkeling. Ook zijn in 2003 binnen de inspectieorganisatie

de procedures rond het toezicht op zwakke scholen aangescherpt. Er is een Toetsingscommissie Onderpresterende Scholen (TCO) ingesteld, die beslist of scholen al dan niet onder een zwaarder toezichtregime worden geplaatst. In 2004 vindt verder overleg met het ministerie van OCW plaats over de aanpak van de zeer zwakke scholen die niet op eigen kracht tot duidelijke verbetering van de kwaliteit kunnen komen.

7.3.2 Primair onderwijs

Weer Samen Naar School (WSNS)

In 2002 begonnen 49 samenwerkingsverbanden WSNS met de uitvoering van hun plannen om wachtlijsten voor het speciaal onderwijs weg te werken. De inspectie heeft beoordeeld in hoeverre de samenwerkingsverbanden hierin succesvol zijn. De inspectie rapporteerde niet alleen aan de minister, maar ook aan de afzonderlijke samenwerkingsverbanden. Ook kwam in december een rapportage over het verloop van het eerste projectjaar uit. De belangrijkste conclusie was dat de meeste samenwerkingsverbanden hun activiteiten in voldoende mate, maar wel met enige vertraging, hebben uitgevoerd.

Groepsgrootte

Vanaf het schooljaar 1997/1998 ontvangen basisscholen middelen van de overheid voor het verkleinen van de groepen en het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs in de onderbouw. In januari 2003 rapporteerde de inspectie over inzet van personeel en de groepsgrootte in de onderbouw van het basisonderwijs. Het blijkt dat de gemiddelde groepsgrootte nog steeds afneemt. Ruim de helft van de scholen zet de extra middelen voor de onderbouw in voor 'meer handen in de klas' in de vorm van onderwijsassistenten, klassenassistenten enzovoort. Inspecteurs zien dat hierdoor beter tegemoet wordt gekomen aan de individuele behoeften van

kinderen. In 2004 rapporteert de inspectie opnieuw over de relatie tussen groeps-grootte, personele inzet en de kwaliteit van het onderwijs.

Begintoets

De inspectie heeft zich op verzoek van de minister gebogen over de vraag of een begintoets iets toevoegt aan de oordelen over de opbrengsten van een school, vergeleken met reeds beschikbare bronnen van informatie (zoals Cito-eindscores). De belangrijkste conclusie is dat het beoordelen van opbrengsten van basisscholen met behulp van begin- en eindtoetsen nauwkeuriger is dan de alternatieve procedure waarbij toetsresultaten van leerlingen aan het eind van het basisonderwijs alleen afgezet worden tegen de sociaal-economische en etnische achtergrond van deze leerlingen. Ook is vastgesteld dat veel scholen nu al goede begin- en eindtoetsen gebruiken. De minister heeft het advies van de inspectie gebruikt bij de beleidsvoorbereiding over de begintoets.

7.3.3 Voortgezet onderwijs

Schoolgrootte en kwaliteit

Vrij vaak wordt verondersteld dat kleinere scholen betere kwaliteit bieden dan grote. De inspectie heeft in het voortgezet onderwijs onderzocht of er inderdaad een verband is tussen de kwaliteit van de school en de schoolgrootte. Daarbij is ook gekeken naar de organisatie van de school (bijvoorbeeld: zijn er wel of geen aparte units en gebouwen) en naar schooltypes (bijvoorbeeld: is er al dan niet sprake van een brede scholengemeenschap). Er kan niet in algemene zin gesteld worden dat schoolgrootte een bepalende factor is voor kwaliteit. Er zijn te veel verschillende aspecten van kwaliteit en organisatievormen te onderscheiden om hierover algemene uitspraken te kunnen doen. Op het gebied van de 'harde' opbrengsten van de scholen

zijn door de inspectie geen significante verschillen geconstateerd. Wel is er op onderdelen enige mate van verschil. Zo is op kleine scholen de didactiek wat beter.

Examens vmbo

In 2003 waren er voor het eerst centrale examens in het vmbo. In dit eerste jaar was de normering van de centrale examens niet bindend voor de algemene vakken in de basisberoepsgerichte leerweg en voor de beroepsgerichte vakken. Alleen in de theoretische leerweg was de normering voor alle vakken bindend. Op verzoek van de minister onderzocht de inspectie hoe scholen met de normering van de examens omgingen: in welke gevallen weken scholen af van de adviesnormering en wat waren de gevolgen voor slagingspercentages? De inspectie concludeert dat geen sprake is van een noemenswaardige verhoging van de slagingspercentages. Ongeveer één op de vijf scholen is afgeweken van de adviesnormering. Scholen die afweken deden dat veelal slechts voor enkele vakken.

7.3.4 Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

Schoolkosten in de bve-sector

In januari 2003 verscheen het rapport *De kost gaat voor de baat*. De centrale vraag van het onderzoek was: wat zijn de kosten voor deelnemers voor het volgen van onderwijs in het beroepsonderwijs en hoe is de voorlichting hierover? De totale kosten voor deelname aan het beroepsonderwijs bedragen circa 900 euro per jaar per deelnemer. Na verrekening van de wettelijke bijdragen zijn de kosten voor de deelnemers gemiddeld 287 euro per jaar. De voorlichting aan deelnemers varieert sterk.

Geïntegreerde trajecten

In 2003 heeft de inspectie onderzoek gedaan naar mogelijke belemmeringen bij het opzetten en uitvoeren van geïntegreerde trajecten.

Onder deze noemer worden door veel roc's activiteiten uitgevoerd waarbij onderwijs in het Nederlands als tweede taal (NT2) gecombineerd wordt met een beroepsopleiding. Er is een grote variëteit in de vormgeving van deze trajecten en in de doelgroepen. Vooral deelnemers met een geringere taalbeheersing blijken sneller voortgang te boeken in een geïntegreerd traject dan deelnemers aan een regulier NT2-traject. De uitval bij geïntegreerde trajecten is aanmerkelijk lager.

Examenverslag beroepsonderwijs

2002 en 2003

In januari 2003 is het Examenverslag beroepsonderwijs 2002 uitgebracht. Hierin geeft de inspectie haar bevindingen weer over de kwalificering in het algemeen en de kwaliteit van de exameninstellingen in het bijzonder. De inspectie heeft een aantal opleidingen bij de minister aangemeld waarvan de externe legitimering niet in orde bleek. Vervolgens heeft de minister naar deze opleidingen waarschuwingsbrieven gestuurd. In alle gevallen zijn door deze opleidingen dusdanige maatregelen getroffen dat de externe legitimering bij hercontrole in orde bleek te zijn.

Alhoewel dit niet in de werkplanning was opgenomen, is ook over het jaar 2003 een examenverslag verschenen. Het Kwaliteitscentrum Examinering (KCE) was in 2003 namelijk nog niet over de hele breedte actief. In dit examenverslag zijn voor het eerst de resultaten van examenonderzoeken bij het groene onderwijs betrokken.

Van de 25 onderzochte opleidingstrajecten die in aanvulling op het reguliere toezicht zijn betrokken bij een diepteonderzoek, voldoen er negentien (76 procent) volledig aan de normen van de inspectie. Alle onderzochte examens voldoen aan de norm met betrekking tot de gemiddelde moeilijkheidsgraad.

7.3.5 Hoger onderwijs

Bachelor-masterstelsel

In 2003 rapporteerde de inspectie over de invoering van het bachelor-masterstelsel. De rapportage brengt de veranderingen in beeld en beschrijft de wijze waarop het invoeringsproces verloopt. Opvallend is het hoge tempo waarin de instellingen de veranderingen doorvoeren. Daarbij is wel van belang dat zij voldoende aandacht geven aan de voorlichting aan studenten, de ontwikkeling van de masteropleidingen, de afstemming binnen en tussen instellingen en het op orde krijgen van de registratiebestanden. De invoering heeft meer consequenties voor het wetenschappelijk onderwijs, omdat de stelselverandering hier sterker dan in het hoger beroepsonderwijs gepaard gaat met de vernieuwing van curricula en werkvormen. Gemiddeld gesproken werden inhoudelijke vernieuwingen in het hoger beroepsonderwijs al wat eerder doorgevoerd.

Onderwijs aan buitenlandse studenten

In 2002 heeft de inspectie naar aanleiding van signalen over de kwaliteit van onderwijs aan Chinese studenten een onderzoek ingesteld bij één aangewezen instelling. Er waren problemen met de begeleiding van studenten en met de aansluiting van het onderwijs op de kennis en vaardigheden van studenten in relatie tot de instroomeisen. In 2003 is in een vervolgonderzoek gedaan. Daaruit bleek dat nog steeds minstens tien procent van de studenten niet aan de eisen voldeed. Mogelijk speelt dit probleem bij meer instellingen.

Om van het Nederlands hoger onderwijs een succesvol exportproduct te maken, beveelt de inspectie onder meer aan dat alle instellingen voor hoger onderwijs - ook de aangewezen - zich richten naar de gedragscode die in het internationaal onderwijs vanaf oktober 2001 bestaat. Ook is aanpassing van de bestaande procedures voor werving en selectie van studenten in het buiten-

land noodzakelijk. Wanneer instellingen gebruik maken van bemiddelingsbureaus voor deze activiteiten, blijven zij verantwoordelijk voor de beoordeling van de toelaatbaarheid van de student.

Kwaliteit van de lerarenopleidingen

De kwaliteit van de lerarenopleidingen bepaalt in grote mate de kwaliteit van de leraar. De inspectie onderzocht hoe de startbekwaamheden in de opleidingen Leraar basisonderwijs zijn opgenomen. De opleidingen bleken veel te hebben geïnvesteerd in de ontwikkeling van nieuwe competentiegerichtte curricula en de bijbehorende toetsingsmethodes. Ook spannen ze zich in om een bijdrage te leveren aan het oplossen van het lerarentekort door flexibele opleidingsroutes aan te bieden en daarmee instroom- en opleidingsmogelijkheden te vergroten. Toch zijn er ook enkele knelpunten. Zo zijn sturend en controleerbaar geformuleerde eindtermen c.q. competenties en betrouwbare toetsingsmethoden bij de opleidingen nog niet voldoende aanwezig. Ook loopt de begeleiding van stagiaires gevaar doordat de basisscholen te weinig tijd en personeel hebben. De opleidingen hebben nog te weinig aandacht voor eisen die aan de stagewerkplek gesteld moeten worden. Omdat de lerarenopleidingen veel vernieuwingen tegelijk doorvoeren, is het gewenst dat zij daarin prioriteiten stellen. De verdere implementatie en toetsing van de vakspecifieke startbekwaamheden verdienen daarbij voorrang.

Allochtonen in het hoger onderwijs

Uit inventarisatie blijkt dat vrijwel alle instellingen maatregelen treffen ten behoeve van allochtone studenten. De instellingen geven prioriteit aan beleid dat is gericht op schakeljaren en aansluitprogramma's voor de doorstroom van mbo naar hbo. Deze doorstroom is van belang, omdat het mbo relatief veel allochtone deelnemers telt. Als grootste

struikelblokken voor het succes van het beleid noemen de instellingen angst voor stigmatisering, gebrek aan draagvlak voor maatregelen en gebrek aan overzicht. Verder zijn de taalachterstand van allochtone studenten en de grote verschillen in afkomst hindernissen bij het voeren van beleid.

Gehandicapten

Het jaar 2003 was het Europese jaar van mensen met een handicap. Daarom deed de inspectie onderzoek naar de positie van studenten met een zogenoemde functiebeperking. De inspectie ging na hoe instellingen studiebelemmeringen voor hen willen wegnemen. Het beleid bleek nog weinig expliciet. De intentie is er in het algemeen wel, zoals te zien is in de onderwijs- en examenregelingen. Ook steken docenten, studieadviseurs en decanen in de praktijk veel tijd en energie in het bedenken van creatieve oplossingen. Nadeel is dat de aandacht voor deze materie veelal geconcentreerd is bij een beperkt aantal functionarissen binnen de instelling.

7.4 ICT in het onderwijs

In 2000 sloot de directie ICT van het Ministerie van OCW een samenwerkingsovereenkomst met de inspectie; deze liep in 2003 af. In deze periode zijn 130 ICT-schoolportretten gepubliceerd. Ook zijn bundels verschenen over beleid en praktijk in Zweden, Ierland, Frankrijk, Canada en Schotland. Met dezelfde directie is in juni 2003 een nieuwe samenwerkingsovereenkomst gesloten, die tot eind 2005 loopt.

Met vijf andere Europese inspecties en European Schoolnet is, financieel gesteund door de Europese Commissie, een project gestart waarin deze inspecties ICT-schoolportretten maken naar Nederlands model. In maart 2004 komen de resultaten daarvan via een publicatie naar buiten. Ook worden voorstellen ontwikkeld voor het verbeteren

van productie, toegankelijkheid en gebruik van onderzoeksgegevens over ICT in de onderwijspraktijk. In het verslagjaar hielden inspectiemedewerkers op zo'n vijftien bijeenkomsten inleidingen over ICT-ontwikkelingen in het onderwijs. Begin 2004 brengt de inspectie een CD-ROM uit met alle ICT-schoolportretten.

De resultaten van de vijfde meting van de ICT-onderwijsmonitor zijn in 2003 gepubliceerd. Voor deze vijfde meting is een nieuwe opzet vastgesteld met een combinatie van kwalitatieve informatie en cijfermateriaal. Ook zijn voorbereidingen getroffen voor de zesde meting, waarvan publicatie is voorzien in het voorjaar van 2004. Er zijn daarnaast deelrapportages gemaakt van de aparte ICT-monitor in het hoger onderwijs. De eindrapportage daarvan wordt begin 2004 opgeleverd.

Ook is in 2003 een vervolg op het onderzoek De nieuwe leraar gestart. Het doel is te kijken wat de gevolgen zijn voor de leerlingen en de school als geheel, als leraren die een ICT-rijke opleiding hebben gevolgd in dienst treden. In het najaar zijn besprekingen gestart over de doelstellingen en opzet van onderzoek naar ICT-ontwikkelingen in de komende jaren. Deze besprekingen moeten leiden tot een onderzoeksplan inzake ICT in het onderwijs.

7.5 Internationale samenwerking

In 2003 heeft de inspectie de criteria voor de internationale samenwerking opnieuw geformuleerd. Wil de inspectie internationale activiteiten ondernemen, dan moet sprake zijn van een of meer van de volgende doelen:

- productie van internationale vergelijkende informatie en analyses die bij uitstek door de inspectie kunnen worden geleverd en waaraan aantoonbaar behoefte bestaat binnen en buiten de

inspectie;

- bijdragen aan het functioneren en de professionele ontwikkeling van de organisatie;
- bijdragen aan het functioneren en de professionele ontwikkeling van individuele medewerkers;
- bijdragen aan professionalisering van het onderwijstoezicht door uitwisseling met andere landen, met name in Europa.

Internationale samenwerking leidde in 2003 leidde tot de volgende activiteiten en producten. In aansluiting op bilaterale projecten met Engeland, Vlaanderen en Nedersaksen is een voorstel ontwikkeld voor een breder internationaal project 'Teaching and learning'. Daarin worden leren en lesgeven in scholen in de deelnemende landen aan de hand van hetzelfde instrumentarium met elkaar vergeleken. In oktober nam SICI, het internationale samenwerkingsverband van onderwijsinspecties, het project in zijn werkprogramma op. Afhankelijk van financiering en feitelijke deelname zal de uitvoering in 2004 kunnen starten.

Andere samenwerkingsprojecten met Nedersaksen en Noordrijnland-Westfalen zijn in 2003 afgerond. Deze projecten hebben bewezen dat de werkwijze en de instrumenten van de Nederlandse inspectie in hoge mate toepasbaar zijn op scholen in deze twee deelstaten. Bovendien hebben de projecten in deze (en enkele andere) Duitse deelstaten bijgedragen aan het debat in verschillende Duitse deelstaten over de relatie tussen externe evaluatie en zelfevaluatie door de scholen en de rol van de inspectie daarbij. Er zijn afspraken gemaakt om ook in 2004 samen te werken bij verdere ontwikkeling van instrumenten van kwaliteitszorg. De al langer lopende samenwerking met Vlaanderen werd geëvalueerd. Gezamenlijk is de conclusie getrokken dat de samenwerking in de toekomst sterker gericht moet zijn op het behalen van concrete

resultaten. Daarover zijn afspraken gemaakt, die in 2004 worden uitgewerkt.

In 2003 ontving de inspectie een aantal delegaties van Duitse deelstaten en droegen Nederlandse inspecteurs ondermeer met presentaties actief bij aan debatten in Duitsland. Thema's waren onder andere: de eigen verantwoordelijkheid van scholen voor kwaliteit en de rol van de inspectie als externe evaluator. In 2004 zal voor een aantal deelstaten een seminar worden georganiseerd over de Nederlandse inspectiepraktijk.

Naast bezoekers uit Duitsland en Vlaanderen bezochten ook gasten uit Engeland, Zweden en Zuid-Afrika de Nederlandse inspectie. De bezoekers waren vooral geïnteresseerd in de taken en werkwijzen van de Nederlandse inspectie en de ontwikkelingen in het toezicht.

In de sector hoger onderwijs lag het accent van de internationale samenwerking op twee onderwerpen. Ten eerste op de accreditatie die in veel landen in ontwikkeling is; ten tweede op de gevolgen van internationalisering voor de kwaliteitszorg van instellingen en voor de rol van de inspectie daarbij. Beide thema's zullen ook in 2004 centraal staan, onder meer in het kader van het Nederlands EU-voorzitterschap.

De Nederlandse inspectie is lid van het dagelijks bestuur van SICI. In 2003 werd ter voorbereiding van de algemene ledenvergadering een analyse gemaakt van de strategische positie van dit samenwerkingsverband van onderwijsinspecties. Voor 2004 wordt een speciale bijeenkomst voorbereid om een nieuwe strategie vast te stellen. Nederland zal in 2004 onder meer een bijeenkomst organiseren over de strategische communicatie van onderwijsinspecties. In 2003 is het SICI-project over zelfevaluatie (ESSE) afgerond. De resultaten, waaronder

instrumenten die scholen kunnen gebruiken voor hun zelfevaluatie, zijn te vinden op www.sici.org.uk en in vertaling op de site van de Nederlandse inspectie.

7.6 Kwaliteitskaarten

Sinds zes jaar publiceert de inspectie het onderdeel 'Opbrengsten' uit haar beoordelingsrapporten van scholen in het voortgezet onderwijs in de vorm van kwaliteitskaarten op internet. In 2003 is de informatie op deze kwaliteitskaarten uitgebreid. De huidige kaarten zijn publieksoverzichtelijke samenvattingen van de beoordelingen van afzonderlijke scholen. Ze bevatten kernachtige informatie over de kwaliteit van het onderwijs op de school. Naast informatie over opbrengsten gaat het om zaken als de sfeer in de klas en de kwaliteit van lesgeven. Dit soort informatie kan ouders helpen de schoolkeuze voor hun kinderen te bepalen. De kwaliteitskaarten zijn in te zien op de inspectiewebsite www.onderwijsinspectie.nl.

Eind oktober is de kwaliteitskaart ook voor scholen in het basisonderwijs geïntroduceerd. De scholen reageerden niet onverdeeld positief op de publicatie van de kaarten. Een aantal scholen vond het niet acceptabel dat de informatie op de kwaliteitskaart in sommige gevallen gebaseerd was op een inspectierapport van enkele jaren terug. De inspectie heeft vervolgens op de kwaliteitskaarten extra nadruk gelegd op de datering van de verschillende oordelen. Ook vermeldt de kaart dat naarmate de beoordeling langer geleden heeft plaatsgevonden de kans groter is dat de informatie niet langer de actuele situatie weergeeft. In totaal zijn in 2003 voor het primair onderwijs 5.796 kwaliteitskaarten uitgebracht en voor het voortgezet onderwijs 755. In 2004 wordt een onderzoek gedaan naar de waardering die de doelgroepen hebben voor de kwaliteitskaart.

7.7 Vertrouwensinspecteurs

Sinds het midden van de jaren tachtig zijn binnen de inspectieorganisatie vertrouwensinspecteurs werkzaam. Leerlingen en ouders, maar ook besturen en personeelsleden van scholen kunnen bij hen terecht met klachten over seksuele intimidatie en seksueel misbruik in het onderwijs.

Vertrouwensinspecteurs zijn voor betrokkenen een aanspreekpunt en bewaken dat de klachten met de grootst mogelijke zorgvuldigheid worden behandeld.

Vanaf juli 1999 is de taak van de vertrouwensinspecteurs wettelijk verankerd in diverse onderwijswetten. Vanaf die tijd geldt voor gevallen van seksueel misbruik (zedemisdrijven) voor personeelsleden een meldplicht en voor schoolbesturen een overlegplicht en een aangifteplicht. Bij de totstandkoming van de Wet op het onderwijstoezicht is de taak van de vertrouwensinspecteurs uitgebreid met klachten over fysiek geweld en psychisch geweld, zoals grove pesterijen.

In kantoor Utrecht is een centraal meldpunt vertrouwensinspecteurs ingericht. Sinds januari 2003 kunnen klachtmelders via het landelijke telefoonnummer 0900 – 111 3 111 tegen lokaal tarief tijdens kantooruren rechtstreeks in contact komen met een vertrouwensinspecteur. Eenvoudige klachtmeldingen worden meteen afgehandeld of doorverwezen, bijvoorbeeld naar de vertrouwenspersoon of klachtencommissie van de school. Complexe klachtmeldingen worden doorgeleid naar de vertrouwensinspecteur in de betreffende regio of naar de vertrouwensinspecteur met specialistische kennis van de onderwijssector.

In 2003, het eerste jaar dat het meldpunt operationeel was, zijn totaal 632 klachtmeldingen ontvangen. In onderstaande tabel zijn deze meldingen uitgesplitst naar aard van de klacht en naar onderwijssector.

Tabel 14, Meldingen bij vertrouwensinspecteurs

	seksuele intimidatie	seksueel misbruik	psychisch geweld	fysiek geweld	totaal
PO/EC	112	83	83	75	353
VO	90	46	50	44	230
BVE	14	13	16	2	45
HO	2	0	1	1	4
Totaal	218	142	150	122	632

8 Financieel jaarverslag

Het verslag over 2003 sluit af met een afzonderlijk financieel jaarverslag. Daarin worden de begrotingscijfers van het verslagjaar gepresenteerd, evenals de feitelijke reali-

satie daarvan en de verschillen tussen die twee. Ter vergelijking met het voorafgaande jaar zijn ook de realisatiecijfers van 2002 vermeld.

Begroting en realisatie 2003

	2002 realisatie	2003		
		begroting	realisatie	verschil
Beschikbaar budget				
Beschikbaar 2002	47.761			
Beschikbaar 2003		46.356	46.356	
Aanvulling budget 2003			2.145	
Totaal beschikbaar budget	47.761	46.356	48.501	2.145
Uitgaven				
Personeel				
Salarissen	26.114	29.073	30.968	-1.895
Salarisverrekeningen	3.216		219	-219
Reiskosten woon-werk	132	90	210	-120
Vergoedingen personeel	149	95	162	-67
Incentives	272	279	239	40
Opleidingen	533	202	401	-200
Overige personeelskosten	4.957	1.968	1.053	915
Inhuur personeel	3.671	1.171	2.509	-1.338
subtotaal	39.044	32.878	35.761	-2.884
Materieel				
Huisvesting	4.774	4.929	5.129	-200
Reiskosten	1.004	609	878	-268
Vervoerskosten	628	472	759	-287
Bureaunkosten	818	805	907	-102
Info voorz en autom	3.306	2.538	3.362	-825
Communicatie en media	520	323	584	-260
Organisatie	30	25	-6	31
Arbo	-	123	80	43
Overige materiële kosten	470	3.654	43	3.612
subtotaal	11.551	13.479	11.735	1.743
Totaal uitgaven	50.595	46.356	47.497	-1.140
Saldo	-2.834		1.004	1.004

Bedragen in €1.000

De begrotingscijfers 2003 zoals hierboven weergegeven zijn conform het geactualiseerde bestedingsplan dat op 2 juli 2003 is vastgesteld. Ook na die datum zijn er nog wijzigingen opgetreden. Het betreft zowel wijzigingen in het beschikbare budget als in de activiteiten. De uitgaven zijn opgesteld volgens de kostensoorten zoals die in 2003 worden onderscheiden. De boekhoudstructuur werd in 2003 namelijk gewijzigd. Hiermee is de basis gelegd voor een meerjarige reeks van goed vergelijkbare realisatiegegevens.

Op een aantal posten werd de begroting overschreden. In sommige gevallen waren de kosten te krap begroot. De kosten van de exploitatie van de huisvesting en van het vervoer zijn daarvan voorbeelden. De meeste overschrijdingen hebben echter als oorzaak dat na het opstellen van de begroting additionele middelen beschikbaar kwamen, terwijl de begroting niet per kostensoort werd bijgesteld. Een voorbeeld daarvan zijn de materiële uitgaven voor informatievoorziening en automatisering.

De belangrijkste ontwikkelingen ten opzichte van 2002 betreffen:

- salariskosten. De stijging wordt veroorzaakt door de uitbreiding van het aantal medewerkers als gevolg van de WOT;
- salarisverrekeningen. In 2002 zijn voor de voorbereiding van de WOT verschil-

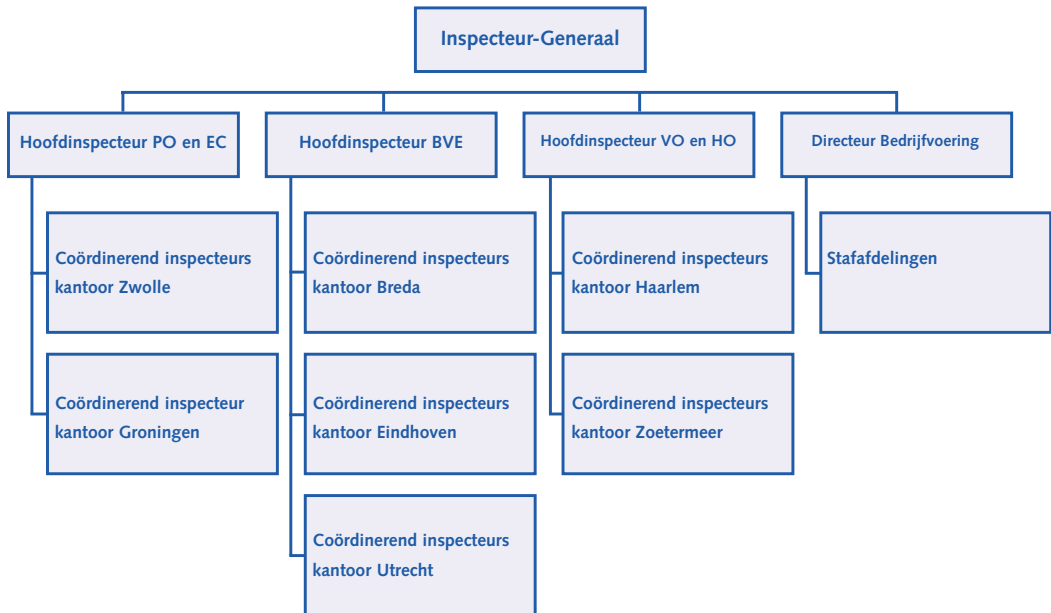
lende medewerkers op detacheringbasis bij de inspectie werkzaam geweest;

- overige personeelskosten. De overige personeelskosten in 2002 betreffen vooral de kosten die samenhangen met de reorganisatie van de inspectie van twaalf naar zeven kantoren;
- inhuur personeel. De inzet van uitzendkrachten en andere externen wordt systematisch teruggedrongen. Het feit dat de inzet in 2003 hoger was dan begroot, hangt voor een groot deel samen met de inzet van externen in eenmalige, niet voorziene projecten en activiteiten;
- informatievoorziening en automatisering. Een soortgelijke verklaring geldt ook voor deze post, waar in vergelijking met de begroting de werkelijke uitgaven hoger zijn uitgevallen. Ten opzichte van 2002 is het niveau van uitgaven echter stabiel;
- overige materiële kosten. Hier zijn enkele posten opgenomen die ten tijde van het opmaken van de begroting nog niet naar kostensoorten verdeeld konden worden. Dit heeft mede tot gevolg dat de verschillen tussen begrote en gerealiseerde bedragen op een aantal afzonderlijke kostenposten een vertekend beeld geven. De begrotings-systematiek wordt in de toekomst op dit punt herzien.

Bijlagen

1. Organigram

NB: hoofdinspecteurs hebben naast een onderwijssector en inspectiekantoren ook ontwikkelactiviteiten en projecten in portefeuille

2. Inspectieleiding

Samenstelling inspectieleiding

De inspectieleiding bestond in 2003 uit de onderstaande personen:

Inspecteur-Generaal,
mevrouw mr. drs. C. Kervezee

Plaatsvervangend Inspecteur-Generaal,
J. Huisman (tot 01-05-03)

Directeur bedrijfsvoering
(per 01-02-03)
drs. C. de Ruiter

Hoofdinspecteur primair onderwijs en expertisecentra
dr. L.S.J.M. Henkens
(van 1-5-03 tot 15-8-03
waarnemend hoofdinspecteur HO)

Hoofdinspecteur beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

J.H.J. Teuwen
(tot 15-08-03 waarnemend hoofdinspecteur VO)

Hoofdinspecteur hoger onderwijs
prof. dr. F.L. Leeuw (tot 01-5-03)

Hoofdinspecteur hoger onderwijs en voortgezet onderwijs
mevrouw drs. E.A.A.M. van Welie
(per 15-08-03)

3. Adressen kantoren

De inspectieleiding is gevestigd in kantoor Utrecht.
Voor algemene informatie kunt u bij dit kantoor terecht.

Inspectiekantoor Utrecht

Park Voorn 4
Postbus 2730
3500 GS Utrecht
Bezoekadres: Park Voorn 4
3544 AC Utrecht
Telefoon (030) 669 06 00
Faxnummer: (030) 662 20 91
E-mail: info@owinsp.nl

Inspectiekantoor Breda

Postadres: Postbus 7447
4800 GK Breda
Bezoekadres: Nijverheidssingel 317
4811 ZW Breda
Telefoonnummer: (076) 524 44 77
Faxnummer: (076) 520 16 00

Inspectiekantoor Eindhoven

Postadres: Postbus 530
5600 AM Eindhoven
Bezoekadres: Zernikestraat 6
5612 HZ Eindhoven
Telefoonnummer: (040) 219 70 00
Faxnummer: (040) 2370486/ 2340496

Inspectiekantoor Groningen

Postadres: Postbus 706
9700 AS Groningen
Bezoekadres: Cascadeplein 10
9726 AD Groningen
Telefoonnummer: (050) 368 60 00
Faxnummer: (050) 368 60 09

Inspectiekantoor Haarlem

Postadres: Postbus 431
2100 AK Heemstede
Bezoekadres: Herenweg 115
2105MG Heemstede
Telefoonnummer: (023) 548 34 89
Faxnummer: (023) 548 34 88

Inspectiekantoor Zoetermeer

Postadres: Bredewater 24
2715 CA Zoetermeer
Bezoekadres: idem
Telefoonnummer: (079) 320 33 33
Faxnummer: (079) 320 33 39

Inspectiekantoor Zwolle

Postadres: Postbus 10048
8000 GA Zwolle
Bezoekadres: Hanzelaan 310
8017 JK Zwolle
Telefoonnummer: (038) 469 54 00
Faxnummer: (038) 469 54 25

4. Publicaties

Onderstaand worden de titels van alle publicaties vermeld die de inspectie in 2003 uitbracht. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen actief openbare rapporten – deze worden op initiatief van de inspectie onder de aandacht van het publiek gebracht -, niet-actief openbare rapporten – deze worden slechts op verzoek beschikbaar gesteld - en overige publicaties, zoals brochures.

Actief openbare rapporten 2003

Onderwijsverslag 2002, Inspectie van het Onderwijs, 2003, drukkerij Sdu, Den Haag, 2003, ISBN: 9059 10 519 2

Schoolgrootte en kwaliteit; groot in kleinschaligheid, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Romer, Schiedam, 2003
ISBN: 90-5910-190-1

Opleiden met de school. Reeks Professioneel Onderwijspersoneel 2003, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Den Haag Offset, Rijswijk, 2003, ISBN: 90 5910 469 2

Groepsgrootte, personele inzet en onderwijskwaliteit in de onderbouw van het basisonderwijs 2002; gegevens over mei en oktober 2002 en trends vanaf 1994-1995, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Romer, Schiedam, 2003, ISBN: 9059-10-479-X

Wachlijsten speciaal basisonderwijs 2002, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Romer, Schiedam, 2003, ISBN: 9059-10-489-7

Examenverslag 2002; de examens beroeps- onderwijs, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Romer, Schiedam, 2003, ISBN: 9059-10-499-4

Tweede fase vierde jaar; een overzicht van de stand van zaken vier jaar na invoering van de tweede fase HAVO/VWO; Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Romer, Schiedam, 2003, ISBN: 90-5910-509-5

Schoolportretten primair onderwijs, reeks Professioneel onderwijspersoneel, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Den Haag Offset, Rijswijk, 2003-06

Schoolportretten voortgezet onderwijs, reeks Professioneel onderwijspersoneel, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Den Haag Offset, Rijswijk, 2003-07

Studeerbaarheid in het hoger onderwijs; Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Romer, Schiedam, 2003, ISBN: 90-5910-220-7

Wachlijsten speciaal en voortgezet speciaal onderwijs; per 16 januari 2003, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Romer, Schiedam, 2003, ISBN: 90-5910-250-9

Het gebruik van het portfolio als nieuwe toetsvorm in het hoger onderwijs; eindverslag portfolio-onderzoek, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Romer, Schiedam, 2003, ISBN: 90-5910-260-6

Zicht op toetsen; toetsing en examinering in het hoger onderwijs: de stand van zaken, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Romer, Schiedam, 2003, ISBN: 90-5910-270-3

Bekwaam afgerond? Evaluatie startbekwaamheden in opleidingen Leraar Basisonderwijs, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Romer, Schiedam, 2003, ISBN: 90-5910-290-8

De evaluatie van het zij-instroomtraject in het primair onderwijs (herziene uitgave), Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Romer, Schiedam, 2003, ISBN: 90-5910-300-9

BaMa-transities; de invoering van het bachelor-masterstelsel in het WO en HBO, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Romer, Schiedam, 2003, ISBN: 90-5910-400-5

Islamitische scholen nader onderzocht, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Romer, Schiedam, 2003, ISBN: 90-8503-003-X

Het bepalen van de toegevoegde waarde door basisscholen, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Romer, Schiedam, 2003, ISBN: 90-8503-0013

Vmbo-examens 2003; hantering adviesnormering en door scholen ervaren knelpunten, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Romer, Schiedam, 2003, ISBN: 90-8503-005-6

Kwaliteitsverbetering samenwerkingsverbanden WSNS; Rapportage over de inspectie-monitor van het project 'specifieke aanpak wachtlijsten SBO' in 49 regionale samenwerkingsverbanden WS Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Romer, Schiedam, 2003, ISBN: 90-8503-004-8

Klager in beroep; onderzoek naar de toegankelijkheid en het functioneren van de colleges van beroep voor de examens, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Romer, Schiedam, 2003, ISBN: 90-5910-370-X

ICT3, Information and Communication Technology for Teacher Training Pedagogic benchmarks for teacher education, *Reeks Professioneel Onderwijspersoneel 2003*, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Den Haag Offset, Rijswijk, 2003, ISBN: 90 5910 399 8

Niet-actief openbare rapporten 2003

Hogeschool DOC – International general management, internationale variant (brin 24kb, isat 34662); interim-rapport onderzoek in opdracht van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, januari 2003.

International general management, international variant (brin 24kb, isat 34662); interim report produced on request of the minister of education, culture and sciences. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, 2003.

De kost gaat voor de baat; schoolkosten in de BVE-sector. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, januari 2003.

Drie schoolportretten

literatuureducatie/leesbevordering; over het gebruik van het aanbod

literatuureducatie/leesbevordering van culturele instellingen in het basisonderwijs.

Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, februari 2003.

Contacten van basisscholen met culturele instellingen; technisch rapport van een inventariserend onderzoek. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, februari 2003.

Allochtone studenten in het hoger onderwijs; portretten van de Hogeschool Holland en Universiteit van Utrecht. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, februari 2003

Onderzoek geïntegreerde trajecten. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, maart 2003

Onderwijs in allochtone levende talen als cultuureducatie. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, april 2003.

Toezichtkader centra voor de kunsten eerste-lijns instellingen; inhoud en werkwijze van het inspectietoezicht cultuureducatie. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, april 2003

Meta-evaluatie Humanistiek/Moraalwetenschappen. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, februari 2003

Meta-evaluatie van het visitatierapport van de Hogeschool Lucia Marthas voor Showmusicalkunst. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, april 2003

86

Meta-evaluatie Sociale Geografie, (Technische) Planologie en Demografie. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, april 2003

Meta-evaluatie van het visitatierapport 'Informatica 2002'; visitatie Informatica WO 2002. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, juni 2003

Meta-evaluatie van het visitatierapport 'Onder de loep genomen'; visitatie Technische Natuurkunde HBO 2002. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, juli 2003

Meta-evaluatie van het visitatierapport Logopedie. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, juli 2003

Meta-evaluatie van het visitatierapport Lerarenopleiding Speciaal Onderwijs; alsmede leraar/tolk Nederlandse gebarentaal uitgebracht aan de HBO-raad op 12 maart 2003. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, juli 2003

Meta-evaluatie van het visitatierapport 'Aangewezen HBO-instellingen; leraar godsdienst/ godsdienst pastoraal werker september 2002/maart 2003'. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, juli 2003

Meta-evaluatie van de opleidingen Accountancy, Fiscale Economie en Hoger Onderwijs Financiële Sector; meta-evaluatie van het visitatierapport 'Onderweg naar een competentiegerichte opleiding'. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, augustus 2003

Meta-evaluatie van de opleidingen Commerciële Economie en de opleidingen Small Business & Retail Management; meta-evaluatie van het visitatierapport 'Een veelbelovend product'. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, augustus 2003

Meta-evaluatie Theater; visitatierapport 'Theater 2003'. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, augustus 2003

Meta-evaluatie van het visitatierapport 'Informatiekunde'. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, augustus 2003

Meta-evaluatie van de visitatierapporten 'Kleur bekennen' en 'Film & televisie en museologie'. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, augustus 2003

Meta-evaluatie van het visitatierapport 'Kunstmatige intelligentie'. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, augustus 2003

Meta-evaluatie 'Over kwaliteit in kleinschaligheid'; visitatierapport Eerstegraads Lerarenopleidingen Algemene Vakken. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, augustus 2003

Meta-evaluatie Wiskunde. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, september 2003

Meta-evaluatie Milieuwetenschappen WO. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, september 2003

Meta-evaluatie van het visitatierapport 'Natuur- en Sterrenkunde 2002'. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, 2003

Meta-evaluatie van het visitatierapport 'Doctoraalprogramma's Bedrijfskunde Universiteit Nyenrode'. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, 2003

Meta-evaluatie van het visitatierapport 'Human Movement Sciences 2002; Education Quality Assessment'. Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, 2003

Internationaal

War of the Worlds, Verslag conferentie International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education te Dublin, Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, april 2003

International comparative analysis of learning and teaching (ICALT-project), Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, mei 2003

Bruggen bouwen in het Hoger Onderwijs, samen of toch maar zelf? Verslag E-Air congres Limerick, Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, augustus 2003

Laten we de Berlijnse berenhuid niet verkopen voor dat... Verslag de jaarvergadering van het European Network for Quality Assurance , Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, oktober 2003

'Von anderen Nationen lernen'. Beoordeling van de kwaliteit van scholen in NederSaksen, Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, november 2003

'Von anderen Nationen lernen'. Beurteilung schulischer Qualität in Niedersachsen, Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, november 2003

'Qualität und kwaliteit'. Eindrapport project Noordrijnland-Westfalen (Duitstalig), Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, december 2003

'Kwaliteit en kwaliteit'. Eindrapport project Noordrijnland-Westfalen (Nederlandstalig), Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, december 2003

'Accreditatie'. Verslag workshop van het European Network for Quality Assurance te Rome, Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, november 2003

Overige Publicaties 2003

Brochure Toezichtkader Primair Onderwijs, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Sdu Grafisch Bedrijf BV Den Haag, juni 2003

Brochure Toezichtkader Voortgezet Onderwijs, drukkerij Sdu Grafisch Bedrijf BV Den Haag, juni 2003

Brochure Toezichtkader (Voortgezet) Speciaal Onderwijs en Expertisecentra, drukkerij Sdu Grafisch Bedrijf BV Den Haag, juni 2003

Brochure Toezichtkader Beroepsonderwijs en Volwasseneneducatie, drukkerij Sdu Grafisch Bedrijf BV Den Haag, juni 2003

Jaarverslag 2002, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Den Haag Offset, Rijswijk, juni 2003

De kern van de zaak, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Sdu Grafisch Bedrijf BV Den Haag, maart 2003

Iedereen is anders, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Giethoorn-Ten Brink, Meppel, september 2003

Toezichthouder: lam of leeuw? Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Zuidam & Zonen BV, Woerden, 2003, ISBN: 90 5910210X

Toezicht gebundeld; actuele ontwikkelingen in het toezicht op het onderwijs, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij OBT bv, Den Haag, september 2003

88

Jaarwerkplan 2004, Inspectie van het Onderwijs, drukkerij Zuidam & Zonen BV, Woerden, oktober 2003

Horen, zien, niet zwijgen; deel I, coproductie Inspectie van het Onderwijs, Inspectie voor de Gezondheidszorg, Inspectie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming en de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid

Horen, zien, niet zwijgen; deel II, coproductie Inspectie van het Onderwijs, Inspectie voor de Gezondheidszorg, Inspectie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming en de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid

5. Verklaring van gebruikte afkortingen

AOC	Agrarisch opleidingscentrum
ARBO	Arbeidsomstandigheden
BBRA	Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren
BVE	Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CE	Cultuureducatie
Cfi	Centrale financiën instellingen
CITO	Instituut voor toetsontwikkeling
Colo	Vereniging kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven
EC	Expertisecentra
ESSE	Effective School Self-Evaluation
EU	Europese Unie
HBO	Hoger beroepsonderwijs
HO	Hoger onderwijs
HOBI	Hoger Onderwijs in Bedrijfsinformatica
IB-groep	Informatie Beheer Groep
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IGZ	Inspectie voor de Gezondheidszorg
INK	Instituut Nederlandse Kwaliteit
ISO	International Organization for Standardization
JO	Jaarlijks onderzoek
JOB	Jongerenorganisatie beroepsonderwijs
KCE	Kwaliteitscentrum examinering
LNV	(Ministerie van) Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LOK	(Inspectie) Landbouwonderwijs en kennisprogramma's
MBO	Middelbaar beroepsonderwijs
NT2	Nederlands als tweede taal
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie

OCW	(Ministerie van) Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
P&O	Personeel en organisatie
PKO	Periodiek kwaliteitsonderzoek
PO	Primair onderwijs
RIE	Risico Inventarisatie & Evaluatie
RVU	Educatieve omroep, radio, televisie en internet
SATER	Systeem voor analyse, toezicht en rapportage
SICI	Standing international conference of central and general inspectories of education
TCO	Toetsingscommissie onderpresterende scholen
VBI	Validerende en beoordelende instantie
VGWM	Veiligheid, gezondheid, welzijn en milieu
VMBO	Vorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
VO	Voortgezet onderwijs
VOR	Vereniging voor Onderwijsresearch
WO	Wetenschappelijk onderwijs
WOT	Wet op het onderwijstoezicht
WSNS	Weer Samen Naar School

Colofon

Publicatie

Inspectie van het Onderwijs

Park Voorn 4

Postbus 2730

3500 GS Utrecht

www.onderwijsinspectie.nl

Vormgeving

OPHIS | New Impulse

Utrecht

Redactie

Peter Fröling, Inspectie van het Onderwijs

Nel Troost, Inspectie van het Onderwijs

Eindredactie

Ruud Sneller, Vleuten

Jelka de Bruin, Inspectie van het Onderwijs

Fotografie

Jean-Paul Nahon, Inspectie van het Onderwijs

Jelka de Bruin, Inspectie van het Onderwijs (p.19)

Carel Richel, Utrecht (p.12)

Cor Viveen, Etten Leur (p.18)

Drukwerk

OBT bv, Den Haag

Uitgave

Postbus 51, nr. 22BK2004B069

Utrecht, april 2004

Exemplaren van deze publicatie zijn telefonisch te bestellen bij de Postbus 51

Infolijn 0800-8051 of via internet op www.postbus51.nl

Auteursrecht voorbehouden

Gehele of gedeeltelijke overneming of reproductie van de inhoud van deze uitgave op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechthebbende is verboden, behoudens de beperkingen bij de wet gesteld. Het verbod betreft ook gehele of gedeeltelijke bewerking.

